

ธรรมะลึกใจ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมเนาะ เราปรารถนา กัน เรามากันเพื่อประพฤติปฏิบัติธรรม บำเพ็ญเพียร
ประพฤติปฏิบัติเพื่อคุณงามความดีของเรา คุณงามความดีของใจนะ ใจเราถ้ามีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา
เราไม่ต้องเร่ร่อน แล้วเราจะไม่เชื่อใคร เราจะเชื่อสัจธรรมในหัวใจของเรา ถ้าในใจของเรามีสัจ
ธรรม มันมีที่พึ่งที่อาศัยของมัน มันอยู่ของมันนะ

เวลาจิตใจของเรามีกิเลสครอบงำอยู่นี้ เวียนว่ายตายเกิด เวียนว่ายตายเกิดนะ เราเกิดมาใน
ชาติปัจจุบัน เราเกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เราเกิดเป็นมนุษย์นะ มีศักยภาพมาก มี
ศักยภาพเพราะอะไร เพราะมนุษย์มีสมอง มีปัญญา คุณิ เวลาคนในตะวันตกเขา เขาปฏิเสฐสังคม เขา
ก็ไปสร้างสังคมเล็กๆ ของเขาอยู่ เขาปฏิเสฐเทคโนโลยีต่างๆ นะ เขาไม่ใช้อะไรเลย นั่นนะ เขาก็มี
วาสนาของเขาเนาะ เพราะเขาคิดของเขาได้ เขาคิดของเขาได้ว่าเขาอยู่กับโลก โลกก็เท่านั้นแหละ แต่เขา
หาความสุขความสงบจากหัวใจของเขาดีกว่า แต่เขาอยู่ของเขาโดยอย่างนั้นด้วยเป็นกลุ่มชนของเขา

แต่ของเราเนาะ เราเป็นชาวพุทธ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนนะ สอน
เรื่องหัวใจหัวใจ เรื่องน้ำจิตน้ำใจของคน แล้วน้ำจิตน้ำใจของเรา เรามีสติเรามีปัญญาของเรา เรา
แสวงหา คนเขาจะแข่งขันทางโลกขนาดไหน มันเรื่องของเขา มันเรื่องของเขา เราทำหน้าที่การ
งานของเราเพื่อสัมมาอาชีวะของเรา แล้วเรามีเวลาเหลือของเรา เราจะมาประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้า
ใครเห็นภัยในวัฏสงสาร ออกประพฤติปฏิบัติด้วยความจริงจังเลย ออกบวชพระมา ออกบวชมา
ออกบวชมาเพื่อมีเป้าหมาย มีเป้าหมายเพื่อพ้นจากทุกข์ ถ้าคนมีเป้าหมายเพื่อจะพ้นจากทุกข์นะ
ชีวิตของเรามันจะกระหมัดกระหม่อม มันไม่เห็นสิ่งใดมีคุณค่าไปกว่าการประพฤติปฏิบัติหรือ
มันไม่เห็นสิ่งใดมีคุณค่านะ

สมัยพุทธกาลนะ ฉัพพัคคีย์ๆ เวลาเขาบวชมา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บัญญัติวินัยข้อใดขึ้นมาก็แล้วแต่ เขาก็มีปัญหาไปหมดเลย เขามีปัญหาไปทั้งนั้นนะ เพราะเขาบวช มาเขาไม่มีเป้าหมาย

แต่เวลาคนที่เขาทุกข์เขายากมา พระกัสสปะ เขาไม่มีโอกาสได้บวชเลย เขาตั้งใจของเขา อธิษฐานนะ เวลาพ่อแม่อยากให้มีครอบครัวไป พอมีครอบครัว ก็บุญวาสนาของคน เขาไปเจอภรรยา ภรรยาก็คิดเหมือนกัน พอคิดเหมือนกันนะ ตกลงกันว่าเราจะอยู่ในนาม เป็นสามีภรรยาในนาม แต่ เราจะประพฤติพรหมจรรย์ด้วยกัน เอาดอกไม้ตั้งไว้บนหัวนอน เราจะประพฤติพรหมจรรย์ด้วยกัน ถึงเวลานะ อยู่จนพ่อแม่เสียชีวิตไป ทรัพย์สมบัตินั้นแจก แจกชาวบ้านเขา แล้วแยกออกไป แยก ออกไป ภรรยาไปบวชเป็นภิกษุณี พระกัสสปะมาบวชเป็นพระ มาบวชเป็นพระแสวงหาโมกขธรรม มาบวชเมื่อแก่ ไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ กรรมฐาน เข้าป่าเข้าเขาไปประพฤติปฏิบัติของพระกัสสปะ ทำความเป็นจริง เพราะเขามี จุดมุ่งหมายไง ถ้ามีจุดมุ่งหมาย ความดำรงชีวิตของเรา ให้อะไรบ้างจี้เครื่องอาศัยมันแค่หล่อเลี้ยง ชีวิตนี้เท่านั้นนะ

แต่เวลาฉัพพัคคีย์ๆ เวลาที่มีกนิมนต์ๆ เวลาที่มีกนิมนต์ไป เวลาพระภิกษุที่จัดกนิมนต์ เขา จัดไปนะ จัดที่ไร พอตกเวรของฉัพพัคคีย์ ได้คนทุกข์คนจน ไปกินแต่ข้าวกับน้ำผักคองเท่านั้นนะ ก็ มีความอคติในใจ มีความอคติในใจว่า เขารังแกเรา เขากลับแก้งเรา เขาเจตนาของเขา คิดไปเรื่อย แปลง เพราะเป้าหมายของเขา เขาอยู่แค่นั้นเอง นี่ปัจจัยเครื่องอาศัยมีน้ำหนักที่ทำให้จิตใจกวัด แกว่งเร่ร้อนได้

แต่ถ้าคนมีเป้าหมายในการประพฤติปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์นะ สิ่งดำรงชีวิต ปัจจัย ๔ เป็นของเล็กน้อยมาก ของเล็กน้อยมากเพราะเรามีเป้าหมาย เป้าหมายเราใหญ่โตมากนะ เป้าหมาย ของเรา เราจะพ้นจากทุกข์ให้ได้ ถ้าพ้นจากทุกข์ให้ได้ เรามีสติมีปัญญาของเรา เราดูแลของเรา แล้วพยายามหล่อเลี้ยงน้ำใจอันนี้ไว้ หล่อเลี้ยงน้ำใจอันนี้ไว้ ถ้ามีเป้าหมายนี้หล่อเลี้ยงน้ำใจไว้ เพราะเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไปแล้ว เวลากิเลสมันเข้มข้นขึ้นมา กิเลสมันตื่นนอนขึ้นมา มัน

ฟาดวงฟาดงาในใจของเรา มันลุ่มลुकลुकกลานไปหมดนะ ทั้งๆ ที่เรามีเป้าหมายของเราแล้ว แต่เรามีเป้าหมายของเรา ศรัทธา ดำรงศรัทธาอันนี้ไว้ ดำรงความเชื่อมั่นของเราไว้ แล้วเราปฏิบัติตามความเป็นจริง เราจะประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงของเราเนะ ถ้าเราประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงของเรา

เวลาเราเกิดมาในโลกนี้เขาบอกว่าเราต้องมีการศึกษา ต้องมีปัญญาของเรา เราก็มีการศึกษามีปัญญาของเราแล้ว ศึกษา ปัญญาของเรามันเป็นภาคปริยัติ เป็นการศึกษา การศึกษามาศึกษามาเพื่อประพฤติปฏิบัติ ถ้าเวลาศึกษามาเพื่อประพฤติปฏิบัติ เวลาปฏิบัติต้องวางการศึกษานั้นไว้ เวลาเรามีความคิดทางวิทยาศาสตร์ เราบอกว่า ถ้าเราจะทำอะไร เราต้องมีความรู้ เราต้องศึกษาของเราให้มาก ถ้าศึกษาแล้วเราจะไม่หลงทาง

แต่เวลาเราศึกษามาแล้ว เราปฏิบัติด้วยการศึกษา มันเป็นปริยัติ พอไปปฏิบัติ เวลาหลวงตาท่านไปหาหลวงปู่มัน ท่านศึกษามาจนเป็นมหา เวลาเป็นมหาแล้วก็ยังสงสัยว่าถ้าปฏิบัติไปแล้วมรรคผลมันจะมีจริงหรือเปล่า ทั้งๆ ที่ศึกษาเรื่องมรรคเรื่องผลนี้แหละ แต่เวลามันจะปฏิบัติจริงๆ ขึ้นมา มันก็มีความกังวล มีความกังวลว่ามันจะมีจริงหรือเปล่า มีความจริงหรือเปล่า นี่พอกิเลสมันจะเอาจริงเอาจังขึ้นมาเนะ มันต่อรองเราไปตลอดแหละ ถึงตั้งสัจจะว่า ถ้าไปหาครูบาอาจารย์องค์ใด ครูบาอาจารย์องค์ใดซึ่งมรรคซึ่งผลให้เราหมดความสงสัย จะถืออาจารย์องค์นั้นเป็นที่พึ่ง

ไปหาหลวงปู่มันนะ หลวงปู่มันท่านก็เล็งญาณของท่านไว้แล้วละ เวลามหา “มหามาหาอะไร มาหามรรคผลนิพพานใช่ไหม มรรคผลนิพพานไม่ได้อยู่บนดินฟ้าอากาศ ไม่ได้อยู่บนภูเขาเตลกา ไม่ได้อยู่บนวัตถุสิ่งใดเลย มรรคผลนิพพาน ถ้ามันอยู่ มันจะอยู่ในหัวใจของคน”

เวลาท่านศึกษามา ศึกษาจนเป็นมหา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สาธุนะ สาธุจริงๆ เราต้องศึกษามา พอศึกษาแล้ว ปฏิบัติต้องวางไว้ๆ ถ้าไม่วางไว้ มันจะตะเมมันจะตีกัน เวลาปฏิบัติมันจะมีปัญหาขึ้น ฉะนั้น เวลาปฏิบัติถึงวางไว้ เห็นไหม ถ้าเราจะปฏิบัติ เราศึกษามาศึกษามาต้องวางไว้

ทีนี้เราศึกษามา ศึกษามาแล้ววางทำไมละ

เพราะศึกษารวมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเราปฏิบัติขึ้นมามันเป็น
เป็นข้อเท็จจริงในการปฏิบัติของเรา แต่ถ้าเราศึกษามาเป็นสัญญา มันเป็นสัญญา เป็น
ความจำมา นี่มันเป็นมรรคผลนิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเป็นทางเดิน
ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยไว้หรือ
สัตว์ขนสัตว์ เราไปศึกษารวมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาอริยสัจขึ้นมา
เพื่อจะประพฤติกฎปฏิบัติตามความเป็นจริงขึ้นมา แต่ด้วยกิเลสของเรา นี่กิเลสมีบทบาทแล้ว
เวลากิเลสเข้ามาในหัวใจของเรา เราศึกษาสิ่งใดมามันก็ว่ามันรู้มันเห็นของมันหมด เห็นใหม่

เวลาธรรมะเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะไปลักไก่ เราจะไปช่วง
ชิงเอามาเป็นความจริงของเรา มันเป็นไปไม่ได้ มันไม่มีอยู่จริงใจ มันเป็นไปไม่ได้หรอก มันเป็น
ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราศึกษามาก็เพื่อเป็นแนวทาง เราศึกษามาเพื่อสื่อสาร
กัน เราศึกษามา แบบว่าเขาเผยแผ่ธรรมๆ มันต้องมีการศึกษาต่างๆ...ใช่ ต้องมีการศึกษา แต่ธรรมะ
เวลาปริยัติแล้วต้องปฏิบัติ เวลาปฏิบัติ เราต้องวางไว้ ถ้าเราวางขึ้นมา เพราะเวลาเราทำความสงบ
ของใจ ถ้าใจมันสงบ สงบจากสัญญาอารมณ์ มันก็จะสงบเข้ามา สัญญาอารมณ์ไง สงบจากอารมณ์
ความรู้สึกต่างๆ แล้วความรู้สึกนึกคิดมันเป็นอารมณ์ใหม่ ศึกษา ถ้ากิเลสของเรามันไปยึดมันถือ
มัน มันเป็นของเราใหม่ กิเลสมันลักไก่ไง มันลักไก่ว่าสิ่งนี้เป็นของเรา สิ่งนี้เป็นของเรา

ถ้าลักไก่อมาแล้วมันว่าเป็นของเรา แล้วธรรมะลักไก่อมา มันไม่ใช่ของเราหรอก มันเป็น
ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถ้ามันบอกเป็นของเรา ศึกษาแล้วมีความรู้มีความ
เข้าใจ มันก็เป็นปริยัติ ศึกษาเพื่อทางวิชาการ ถ้าวิชาการแล้ว ศึกษาว่ามันเป็นธรรมขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ไม่ใช่ของเรา ถ้าของเราไม่มี มันมีบุญกุศลใหม่ เราทำทานยังมีบุญ
กุศลเลย เราศึกษารวมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมีบุญกุศลใหม่ มันมีบุญกุศลด้วย
แล้วมันได้บุญด้วย ได้บุญที่ไหน เวลาศึกษาขึ้นมาแล้วมันเข้าใจ มันซาบซึ้งๆ จิตใจมันก็ผ่อนคลาย
จิตใจผ่อนคลาย เพราะจิตใจผ่อนคลาย แต่มันไม่ใช่ปฏิบัติธรรม

ถ้าปฏิบัติธรรม มันมีคยะ มันมีความเพียร มันมีคยะธรรม คนเราจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร ความเพียร ความวิริยะ ความอดสาหะ แล้วการศึกษามันไม่ใช่ความเพียรหรือ การศึกษาต้องอ่านหนังสือ ต้องดูหนังสือ ต้องวิเคราะห์ต้องวิจัย ต้องแปล แปลธรรมะทั้งหมดเลย มันเป็นความเพียรใหม่

เป็นความเพียร ความเพียรในขั้นของการศึกษา ความเพียรมาเพื่อให้เรามีความรู้ แล้วความรู้มันเกิดจากใครล่ะ ความรู้มันเกิดจากทวารวระ เกิดจากภพ เกิดจากกิเลส เกิดจากตัณหา ความทะยานอยาก ถ้าเกิดจากตัณหาความทะยานอยาก แล้วถ้าเราจะพ้นจากทุกข์ ทำอย่างไรล่ะ

จะพ้นจากทุกข์ต้องปฏิบัติ แล้วปฏิบัติ จะปฏิบัติเริ่มต้นที่ไหนล่ะ ปฏิบัติจะเริ่มต้นที่ไหน ปฏิบัติเริ่มต้นเราต้องทำความสงบของใจ เวลาครูบาอาจารย์ของเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ท่านทำความสงบของใจ

พระกัสสปะ เวลาบวชมาเมื่อแก่ เวลาไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้กรรมฐานไป ถือธุดงค์ด้วยความเข้มข้น เข้มข้นเพราะอะไร เพราะมีเป้าหมายไง ถ้าเรามีเป้าหมาย เราบวชโดยมีเป้าหมาย เราประพฤติปฏิบัติโดยมีเป้าหมายนะ สิ่งปัจจัยเครื่องอาศัยจะเป็นปัญหารองเลย แต่ถ้าเราปฏิบัติของเราโดยเราไม่ดูแลรักษาศรัทธาของเรา มันจะติดขัดไปหมด ติดขัดไปหมด

เวลามันอ้าง กิเลสมันอ้างนะ “เราจะออกธุดงค์ เราก็ต้องมีกลด เราต้องมีบริวารของเรา ตามความพอใจของเรา” อันนั้นถึงเวลาแล้วเดี๋ยวหาให้ได้ เดี่ยวหาให้มี แต่เวลาเราจะออกธุดงค์ มันไหลไปเรื่องบริวาร ถ้าไปเรื่องบริวารนะ มันก็เรื่องปัจจัย ๔ ทั้งนี้แหละ ถ้าปัจจัย ๔ ถ้าเรามีสติปัญญา เดี่ยวถ้าเราจะออกธุดงค์ เราค่อยหาสิ่งนั้นก็ได้ออนนี้จะเข้าพรรษา เราเอาจริงเอาจังของเรา ถ้าเอาจริงเอาจังของเรานะ เราตั้งสติเลย ตั้งสติ เห็นไหม สิ่งที่มีมันมาปลุกเร้าใจ นุ่นก็ขาดแคลนนี่ก็อยากได้ บริวารยังไม่สำเร็จ

บริวาร คุณพระเรามันมีวินัย แม้แต่ผ้าขาดแค่เม็ดถั่วเขียวผ่านได้ ถ้าอรุณขึ้น รู้ในวันนี้ ไม่ปะชุนในวันนี้ อรุณขึ้น ขาดครอง นี่ต้องรักษา แม้แต่ปัจจัยเครื่องอาศัยเราก็ต้องรักษา แต่รักษาไว้

ใช้ในปัจจุบันนี้ อย่าให้กิเลสมันหลุดกระซากลากไปข้างหน้า ถ้ามันหลุดกระซากลากไป โน่นก็จำเป็น นี่ก็จำเป็น...วางไว้ ถึงเวลาเราจะใช้ เราจะออกจุดงค์ เราหาของเราได้ เรามีของเรา ถ้าบวชมามันก็มีพร้อมมาอยู่แล้ว แต่มันก็ต้องคิดออกไปอย่างนั้นนะ นี่เวลากิเลสมันออก มันออกอย่างไร

เวลามันบอก เราจะปฏิบัติเราก็ต้องมีความพร้อมทุกอย่าง แล้วเวลามีความพร้อมแล้ว ความพร้อมเราก็หามา หาบริวารทุกอย่างพร้อมหมดเลย บริวารพร้อม บริวาร ๘ พร้อมแล้ว จะออกจุดงค์แล้ว เวลาออกจุดงค์ไปแล้ว ต้องออกจุดงค์ไปเพื่ออะไร ออกจุดงค์ไปเพื่อรักษาใจของเรา ออกจุดงค์ไปเพื่อค้นคว้าใจของเรา

ออกจุดงค์ไป เวลาที่ไหนมันมีที่ชุ่มชื้น ที่ไหนมันเป็นทีปลอดโปร่ง เราจะอยู่ที่นั่นเพื่อประพฤติปฏิบัติของเรา เวลาประพฤติปฏิบัติของเราเอาใจไว้อยู่ไหมละ ออกจุดงค์มาแล้วเราเอาใจอยู่ไหม ถ้าออกจุดงค์มาแล้ว จุดงค์เพื่ออะไร เพื่อหาใจเรา ถ้าหาใจเรา พุทโธได้ไหม ปัญญาอบรมสมาธิได้ไหม ถ้าจิตมันสงบเข้ามา มันมีความอบอุ่น มีความอบอุ่นนะ เราอยู่ได้สุขสบายมาก แต่ถ้าจิตใจเวลากิเลสมันฟื้นตัวขึ้นมา มันน่ากลัวไปหมด มันเสียวไปหมด เวลาเราอยู่วัดอยู่วาของเรา อยู่กับหมู่คณะ เราก็บิณฑบาตมา เราก็มีปัจจัยเครื่องอาศัยสมบูรณ์ เวลาออกจุดงค์มา เราต้องแสวงหาของเราเอง มันวิตกกังวลไปหมด สิ่งที่วิตกกังวล นี่สัญญาอารมณ์

เราออกมาเพื่ออะไรละ เราออกมาเพื่อความสงบระงับ เราออกมาเพื่อค้นหาใจของเรา ถ้าทำจิตให้สงบได้ มีสมาธิขึ้นมา ถ้ามีสติ มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมา ถ้ามีสติมีปัญญาขึ้นมา สิ่งนี้ สิ่งที่เราออกปฏิบัติฯ ปริยัติเรียนมาศึกษามา มันเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะลักไก่มาเป็นของเราไม่ได้ ถ้าเราจะลักไก่ นี่ธรรมะลักไก่มา

ถ้าจิตใจของเรามีกิเลสอยู่ กิเลสมันลักไก่มาโดยที่เราไม่รู้ตัว ถ้ากิเลสลักไก่มา พอเราศึกษาเราปฏิบัติไป ถ้าพุทโธๆ พอใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้าไป อ้อ! จิตสงบมันเป็นแบบนี้ นี่มันเริ่มสงบมา มันปล่อยาวมา แต่มันยังไม่ชัดเจน สมาธิมันไม่มั่นคง เอกัคคตารมณ์ จิตตั้งมั่น ถ้าสมาธิเรา ถ้าจิตเราสงบ

กิเลสมันฉลาด มันเอาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาล่อลวงเราด้วย มันบังเงาๆ กิเลสมันบังเงา เวลาเราชื่นใจ จิตใจเราอบอุ่น ทำสิ่งใดดีไปหมดเลย จะนั่งสมาธิที่ไหนมันก็สงบได้ จะทำเมื่อไหร่มันก็จะดีไปหมด จิตใจเราจะดีงามไปหมดเลย เวลากิเลสมันเป็นปกติของมัน เวลามันลักไก่อะ กิเลสมันลักไก่ มันก็อ้างอิงแล้ว อ้างอิงธรรมะเป็นอย่างนั้น ธรรมะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นอย่างนี้ มันลักไก่อ่าเป็นของเรา มันเป็นจริงไหมละ กิเลสมันแก่นของกิเลส มันก็อาศัยจิตใจเราเป็นสมบัติของมัน

เวลาเราเกิดมา เราเกิดมาได้ชื่อเสียงสิ่งใดมาว่าเป็นเรา เราบวชมาเป็นพระ เราว่าเราเป็นพระชื่อนี้ เวลาปฏิบัติไป เราก็อ้างอิงว่าเราปฏิบัติทำคุณงามความดี ทำความเพียรใจ ความเพียร ความวิริยะ ความอุตสาหะ ทำความดีทั้งนั้นนะ เราว่าเราเป็นคนทำ แต่กิเลสมันอยู่กับเรา กิเลสมันอยู่กับเรา เวลากิเลสขึ้นมา ถ้ากิเลส กิเลสมันอยู่กับเรา เวลาที่เราศึกษาธรรมๆ เราเห็นโทษของมัน เห็นโทษของความขี้เกียจ เห็นโทษของความเกียจคร้าน เห็นโทษของความมั่งง่าย เห็นโทษของความสะเพร่า สิ่งนี้เป็นกิเลสทั้งหมดละ

แต่ถ้าเป็นธรรมละ เป็นธรรมต้องเห็นโทษของกิเลส เราก็อ้างอิงปฏิบัติธรรม เราต้องมีสติปัญญามา เห็นโทษของความเกียจคร้าน เราก็อ้างอิงขยันหมั่นเพียร ความขยันหมั่นเพียร ขยันหมั่นเพียรเพื่ออะไร ถ้าความขยันหมั่นเพียร จริตนิสัยของคนถ้ามันขยันหมั่นเพียร ทำสิ่งใดมันก็ทำข้อวัตรปฏิบัติ เราทำสิ่งใดทำด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยความมีสติปัญญา มันก็ประสบความสำเร็จ ความผิดพลาดก็น้อยลงไป ถ้ามันมั่งง่าย มั่งง่ายเราก็อ้างอิง สิ่งใดที่มันเกียจคร้าน มันไม่ทำ เราก็อ้างอิงตั้งสติของเรา เราไม่มั่งง่าย เราต้องรอบคอบ เราต้องดูแลบริการของเรา ดูแลปัจจัย ๔ ของเรา ดูความเป็นไปในชีวิตของเราให้มันสงบเรียบร้อย ถ้ามันไม่เอาไหน เราก็อ้างอิงพยายาม ตรงข้ามหมด เรามีตรงข้ามขึ้นมา ทำให้กิเลสมันไม่มีช่องทางออกหาของมันใจ

ถ้าคนเรามีสติมีปัญหา เวลากิเลสมันลึกลงไป เราก็มีสติปัญญาแก้ไขๆ แก้ไขเพื่ออะไร แก้ไขเพื่อเราจะได้สัมผัสธรรมไม่ว่า เราจะปัดป้องจัดตั้ง สันติภูมิจึง ถ้ามีสติก็สติจริงๆ ถ้ามีสมาธิก็สมาธิจริงๆ ถ้าเกิดปัญญาคืนมา เกิดปัญญาที่ผ่องแผ้ว เกิดปัญญา เกิดญาณ เกิดทัตสนะ เกิดความดีงาม เกิดความดีงามจากใจ ไม่ใช่เกิดความดีงามจากชีวิตประจำวัน

ชีวิตประจำวันมันก็มีของมันอยู่อย่างนี้ คุณ คนเขามีหน้าที่การงานของเขา เขาบริหารจัดการของเขา เขาทำโครงการของเขาเสร็จของเขา เขาได้ผลตอบแทนของเขา เขาภูมิใจของเขาเนี่ย นั่นหน้าที่การงานของเขา นี่หน้าที่การงานของโลก คนเขาก็ทำกันมาทั้งนั้นนะ แต่ถ้าเราจะมาประพฤติปฏิบัติธรรม เราใช้สติปัญญาอย่างนั้นหรือ สติปัญญาอย่างนั้นมันเป็นวิชาชีพ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากใจ ปัญญาเกิดจากการภาวนา ถ้าปัญญาเกิดจากการภาวนา เรามีสติปัญญาของเรา

ถ้ามีสติปัญญา จิตมันสงบเข้ามา มันปล่อยสัญญาอารมณ์อย่างนั้น ถ้ามันปล่อยสัญญาอารมณ์อย่างนั้น มันสงบตั้งมั่นมา มีสติปัญญา จิตสงบๆ ถ้าจิตสงบขึ้นมา เราจะเชื่อมั่นในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าจิตเรายังไม่สงบเข้ามา เห็นไหม เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราซาบซึ้งในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรามีความอบอุ่น ความอบอุ่นอย่างนั้นมันเป็นความอบอุ่นของโลกียปัญญา ความอบอุ่นอย่างนั้นเป็นความอบอุ่นแบบโลกๆ ที่เรามาประพฤติปฏิบัติกันเพื่อจะปราบปรามกิเลสอย่างนี้ ปราบปรามกิเลสของเรา ปราบปรามสิ่งที่มันอนุสัยนอนเนื่องมากับใจอยู่กับเรา ถ้าเราปราบปรามอย่างนี้ได้ ธรรมะจะแจ่มชัดขึ้นมาในใจของเรา

แต่ถ้าเวลากิเลสมันลึกลงไปนะ คนที่หยาบ คนที่วิฤติภาวะอ่อนด้อย เวลากิเลสมันลึกลงไป มันจะเอาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นของเรา ทั้งๆ ที่ว่าเราจะชำระล้างนะ คนที่ปฏิบัติ เวลาเราปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเป็นสติ มันก็ยับยั้งอารมณ์ความฟุ้งซ่านได้ทั้งหมดใช้ไหม ถ้าเป็นสมาธิ กิเลสมันสงบตัวลง จิตใจมันก็ผ่องแผ้ว จิตใจมันก็มีหลักมีเกณฑ์ มันก็มีความสงบสุขขึ้นมาใช้ไหม แล้วถ้าเกิดปัญญาคืนมา ปัญญามันจะเห็นโทษ เห็นโทษว่ากิเลสมันหลอกลวงขนาดนี้ ทำ

ให้เราไม่รู้แจ้งอย่างนี้ ถ้ามีความสงบเข้ามา ถ้ามันเกิดใช้ปัญญาขึ้นไป มันแยกแยะของมัน มันรู้แจ้งของมัน นี่เราปฏิบัติเพื่อเหตุนี้

แต่ถ้าวิภาวามันอ่อนด้อย เวลากิเลสมันลักไก่มา ลักไก่อมาคือว่ามันเคลมธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นของเรา แล้วจิตใจมันอ่อนด้อย มันก็เคลิบเคลิ้มว่าสิ่งนี้เป็นเรา เวลาพุทธธรรมะนี้ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเวลาครูบาอาจารย์ของเราเทศนาว่าการขึ้นมา เวลาพุทธธรรมะเหมือนกับครูบาอาจารย์เราเลย อาการที่เป็นรู้หมดเห็นหมด ฉะนั้น เวลาสมัยหลวงปู่มั่น เวลาท่านเทศนาว่าการ ท่านจะพูดถึงเหตุฯ

หลวงตาท่านพูดบ่อยว่า หลวงปู่มั่นท่านไม่เคยบอกเลยว่าท่านเป็นพระโศดาบัน เป็นพระสัทธาคามิ เป็นพระอนาคามิ เป็นพระอรหันต์ หลวงปู่มั่นท่านไม่เคยพูดสักคำหนึ่งว่าท่านเป็นพระอรหันต์ แต่เวลาเทศนาว่าการขึ้นไป เพราะผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นไป จิตใจ วิภาวะของพระแต่ละองค์ไม่เหมือนกัน องค์ที่ปฏิบัติอยู่ด้วยกัน พระที่อยู่ด้วยกันจะรู้ด้วยกัน วิภาวะจะรู้ พระองค์ไหนทำความสงบของใจได้ เขาจะรู้ว่าองค์นี้สงบ ถ้าจิตสงบแล้วเขาจะสงบเสงี่ยมของเขา ถ้าจิตใจของใครถ้าเป็นพระโศดาบัน เป็นพระที่กำลังประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เขาแยกแยะของเขา เขาใช้ปัญญาของเขา เขาเห็นกายของเขา ถ้าเขาไม่เห็นกาย เขาจะรู้จักกายได้อย่างไร ถ้าเห็นกายของเขา พิจารณาของเขา

ฉะนั้น พระที่เวลาไปอยู่กับหลวงปู่มั่น จิตใจมีวิภาวะตั้งแต่โศดาบัน สัทธาคามิ อนาคามิขึ้นไป จนถึงเป็นพระอรหันต์ก็มี อย่างเช่นหลวงปู่ชอบ หลวงปู่ฝั้น ที่เวลาไปกราบองค์หลวงปู่มั่น

ฉะนั้น เวลาท่านเทศนาว่าการ หลวงปู่มั่นท่านไม่เคยพูดว่าท่านเป็นพระชนิดใดเลย แต่พระเชื่อมั่น พระทุกองค์เชื่อมั่นว่าหลวงปู่มั่นท่านสิ้นกิเลสของท่าน ท่านถึงแสดงธรรมของท่านเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป

สิ่งที่หลวงปู่มั่นท่านไม่เคยพูดว่าท่านได้ชั้นใด ท่านได้สิ่งใด เพราะท่านกลัวใจ ท่านกลัวกิเลสมันจะลักไก่ กลัวว่ากิเลสลักไก่อขึ้นไป แล้วผู้ที่ปฏิบัติเอาสิ่งนั้นไปๆ แล้วถ้าจิตใจของคนไม่มี

ยางอาย มันก็พูดเหมือนครูบาอาจารย์ของเรา แล้วการประพฤติปฏิบัติมันเหมือนกันไหมละ ถ้ามันประพฤติปฏิบัติเหมือนกันนะ คุณสิ เวลาครูบาอาจารย์ของเราอ่อนน้อมถ่อมตน มีการอ่อนน้อมถ่อมตน ถ้าอ่อนน้อมถ่อมตนขึ้นมาเพราะอะไร เพราะถ้าแข็งกระด้างขึ้นมา มันเข้าสู่กิเลสทั้งนั้น มันจะลึกใกล้หัวใจนี้ไป

ท่านไม่คิดไป แล้วหลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเรา ท่านเป็นธรรมของท่านจริง ท่านอ่อนน้อมถ่อมตน ท่านอยู่ป่าอยู่เขา ท่านมักน้อยสันโดษ ท่านไม่ออกมาคลุกคลีกับใคร ท่านมีคุณธรรมในหัวใจ ท่านมีความสุขในใจ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี แล้วจิตสงบแล้วใช้ปัญญาขึ้นไปจนชำระล้างกิเลส จนปล่อยแล้วไปแล้ว ความสุขอย่างนั้น นี่ธรรมที่เหนือโลก มันมีสิ่งใดจะมีคุณค่ามากกว่านั้น ธรรมที่เหนือโลก ธรรมที่เป็นความจริงในใจของครูบาอาจารย์ของเรา นี่ธรรมะเหนือธรรมชาติ มันมีความสุขในตัวของมันเองอยู่แล้ว แล้วมีอะไรมีค่ามากกว่านั้น ในโลกนี้มันมีอะไรมีค่ามากกว่านั้น ใน ๓ โลกธาตุไม่มีสิ่งใดมีคุณค่าเท่ากับธรรมแท้ๆ **เอโก ธมฺโม** ธรรมอันเอกในใจของครูบาอาจารย์ของเราเลย

ถ้ามันไม่มีค่าเท่ากับธรรมในใจของครูบาอาจารย์แล้ว ท่านถึงอยู่ของท่านด้วยความสงบระงับ ท่านอยู่ของท่านด้วยความสุข ท่านอยู่ของท่านนะ แต่ท่านเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของพวกเรา ท่านเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของพวกเราพวกที่ประพฤติปฏิบัติ พวกที่พยายามจะหาทางออกอยู่นี้ เราถึงไปพึ่งพาอาศัยท่าน ถ้าเราพึ่งพาอาศัยท่าน คุณสิ คุณความสงบเสถียรของท่าน คุณจิตใจที่ท่านเป็นธรรม

ถ้าจิตใจของเรา เวลาเราไปศึกษา ไปฟังธรรมๆ มา เห็นใหม่ กิเลสมันลึกใกล้ ลึกใกล้นะ ลึกใกล้สิ่งที่เป็นธรรม นี่ธรรมลึกใกล้ของครูบาอาจารย์มาอีกชั้นหนึ่ง แล้วก็มาอ้างอิงเหมือนกัน พูดเหมือนกัน แต่พฤติกรรมมันไม่เหมือนกัน ถ้าพฤติกรรมไม่เหมือนกัน คำพูดเหมือนกัน แต่เราไม่มีวุฒิภาวะไปวัดสิ่งนั้นได้ว่าสิ่งนั้นเป็นจริงหรือไม่เป็นจริง

ฉะนั้น สิ่งที่เป็นจริงหรือไม่เป็นจริง วางสิ่งนั้นไว้ นั่นเป็นเรื่องของบุคคลภายนอก แต่ถ้าเป็นเรื่องบุคคลของเรา เป็นเรื่องหัวใจของเรา เราจะรักษาหัวใจของเรานะ เราจะดูแลใจของเรา ถ้าเราดูแลใจของเรา เราจะรักษาที่นี่ นี่คือการประพฤติปฏิบัติ นี่การบำเพ็ญตบะธรรม ต้องเกิดจากที่นี่

เกิดจากหัวใจที่ยอมรับ ศรัทธาใน ศรัทธาความเชื่อ เพราะมีศรัทธาความเชื่อ เราถึงจะมีกำลังใจ เราถึงจะมีน้ำใจในการประพฤติปฏิบัติ

เวลาเราปฏิบัติ คนที่ปฏิบัติใหม่ๆ มาปฏิบัติใหม่ๆ เอร่าร่างกายนี้มา แต่จิตใจมันอยู่บ้าน จิตใจอยู่กับโลก เราเป็นพระนะ อยู่ในวัดในวา แต่หัวใจเราอยู่นอกวัด คิดแต่เรื่องโลกๆ ไปทั้งนั้นเลย เห็นแต่โลกเขาไปหมด ข้อมูลข่าวสารมีไปทั่ว แล้วจิตใจเราอยู่ที่ไหนล่ะ เพราะมันไม่อยู่กับตัวใจ มันไปอยู่ข้างนอก แม้แต่เอาใจไว้กับตัวมันยังไม่อยู่ แล้วถ้าเอาใจไว้กับตัวไม่อยู่นะ เวลามันคิดไปแต่เรื่องข้างนอก มันร้อน มันคิดแล้วมันร้อนนะ มันเบียดเบียนหัวใจของเราเอง ฉะนั้น เราจะต้องเข้มข้นไปกว่านั้น เราต้องมีสติมากกว่า

ถ้ามีสติมากกว่า มีการบังคับมัน บังคับให้มันกำหนด บังคับให้มันท่อง บังคับให้มันบริกรรมใจ บังคับให้บริกรรมพุทโธๆ มันไม่มีสิ่งใดมีค่าไปกว่านี้หรอก เพราะเราเชื่อมั่นแล้ว เรามีศรัทธามีความเชื่อในพระพุทธศาสนา แล้วเรามาดูประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันคิดออกไปข้างนอก มันคิดออกไปทั่ว

จิตใจนี้เวลาดี ดีจนเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์ เวลากิเลสครอบงำมันนะ เวลากิเลสครอบงำมันนะ มันร้ายนัก มันทำลายได้ทุกอย่าง มันสั่งมันบอกให้เราทำตามมันๆ เราก็ทำตามมัน เดินด้อยๆ เลยแหละ แต่ถ้าเรามีศรัทธามีความเชื่อ มีความมั่นคง เราจะไม่วอกแวกเดินตามสิ่งนั้น เราจะไม่วอกแวกให้กิเลสบังการชีวิตของเรา เราไม่วอกแวกให้กิเลสมาบังคับให้เราอยู่ใต้อำนาจของมัน เราบริกรรมพุทโธๆ พุทธานุสติ บริกรรมพุทโธเลย พุทโธๆ ให้มันขึ้นมาตามความเป็นจริง มันไม่ใช่ลึกใกล้ มันมีข้อเท็จจริง ถ้ามีสติ สติยับยั้งความรู้สึกนึกคิด ยับยั้งสิ่งที่กิเลสมันกระตุ้นให้ออกไปคิดร้อยแปดพันเก้า ไปกว่านั้น ฟันกว่านั้น ไฟมาเผาตัวเอง เราตั้งสติของเรา แล้วบังคับให้มันบริกรรม

ถ้ามันบริกรรมแล้วบริกรรมไม่ต่อเนื่อง บริกรรมไม่ต่อเนื่อง กิเลส! เอ็งจะมีกำลังมากขนาดไหน กิเลสมันคืออะไร กิเลสมันคือพญามาร พญามารมันมีพ่อ มันมีปู่ มีย่า มีลูก มีหลาน สิ่งนี้มันเป็นครอบครัวของมันอยู่ในหัวใจของเรา เอ็งมีอำนาจขนาดไหน ถ้าเอ็งมีอำนาจขนาดไหนนะ เรา

มีสัจจะ สัจจะ มีขันติธรรม สัจจะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งสัจจะกำหนดบริกรรม พุทโธ พุทโธฯๆ สู้กับมัน

ถ้าสู้กับมันไม่ไหว สู้ไม่ไหว อดนอนผ่อนอาหารแล้ว เราต้องย้อนกลับมา คีต ตั้งแต่ตื่นนอนขึ้นมา เราทำอะไรผิดพลาดบ้าง ถ้าเราไม่มีสิ่งใดผิดพลาดเลย แต่ถ้าผิดพลาดสิ่งใด เราปลงอาบัติซะ ถ้าไม่ผิดพลาดสิ่งใดเลย คีตเราก็บริสุทธิ์แล้ว คีต สมาธิ เราจะทำสมาธิขึ้นมา สมาธิมันเกิดมาได้ไหม ถ้าสมาธิมันเกิดได้ มันจะเกิดปัญญา

ถ้ามันมีสิ่งที่ไม่แน่ใจ นี่เวลาอาบัติ ต้อง เพราะเราลังเลสงสัย ต้อง เพราะเราทำผิด ถ้าสงสัย มันเกิดความสงสัย เกิดความสงสัย มันโผล่ ปลงอาบัติซะ ทำเพื่อไม่ให้กิเลสมันอ้างสิ่งใดเลย เวลาเราบอกว่า เราจะกำหนดพุทโธ เราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเราทำอะไร เราทำของเราเอง เรายังทำสิ่งนี้อยู่เลย มันเป็นความผิดทั้งหมด เราจะมาหลอกตัวเองได้อย่างไร แต่ถ้าเราสะอาดบริสุทธิ์ เราปลงอาบัติซะ ถ้าใครมีสิ่งใด เราต่อศีลของเราซะ เราตั้งวิริตเอาเดี๋ยวนี้ แล้วเรากำหนดพุทโธฯๆของเราไป มันอ้างอะไรก็ไม่ได้ กิเลสจะอ้างอะไรก็ไม่ได้

ฉะนั้น ถ้าธรรมะลักไก่ เราก็ไปหิบบจวยเอามา หิบบจวยเอาของครูบาอาจารย์มาเป็นของเรา ถ้าเราไปหิบบจวยมา หิบบจวยหมายความว่า เราศึกษามา เราได้ยินได้ฟังมา เราเอาสิ่งนี้มา แล้วเราสร้างอารมณ์ขึ้นมา นี้โดยจิตใจที่มันเป็นกิเลสนะ กิเลส เพราะถ้ามันทำอย่างนี้ กิเลสมันจะหลบหลีก มันไม่ต้องการให้เกิดธรรมโอสถ ธรรมโอสถคือสิ่งที่จะไปปราบปรามมัน มันไม่ต้องการให้ธรรมมาวูธ ให้เกิดอวูธขึ้นมา ฉะนั้น พอถึงเวลามันถึงเฉไฉ เห็นไหม เฉไฉ

ถ้าเราเป็นคนมักง่าย เราเป็นคนสับปลับต่างๆ สิ่งนี้มันสอดเลย เข้าเลย นี่เป็นผลของกิเลสนะ ไม่ใช่กิเลสลักไก่ นี่กิเลสจริงๆ กิเลสมันแสดงออกอย่างนี้ วิธีการของมัน ครอบครัวยของมัน แสดงออกอย่างนี้ ทำให้ลุ่มลुकลुकกลานอย่างนี้ แล้วจิตใจคนที่ไม่มีความหัดมีเกณฑ์ พอมันทำให้ลุ่มลुकลुकกลานก็ “อืม! เราเป็นคนไม่มีอำนาจวาสนา เราก็ออกไปเพื่อดำรงชีวิตมา เราก็ปฏิบัติพอเป็นชีวิตประจำวัน” เห็นไหม มันคิดของมันร้อยแปดไป มันคิดของมันนะ แล้วมันก็ต่อเนื่องกันไป ถ้ามันเป็นกิเลสโดยธรรมชาติ หน้าที่ของกิเลสมันทำอย่างนั้น หน้าที่ของกิเลสมันก็ต้องพยายาม

แสวงหาทำลายการประพฤติปฏิบัติของเรา ทำลายความเพียรของเราเพื่อให้ไม่มีธรรมมาฆมาทำลายมัน แต่ถ้ากิเลสลึกใกล้ กิเลสลึกใกล้ที่กิเลสมันหยาบ มันต่อเนื่องไปมากกว่านี้

คนเรานะ เวลาปฏิบัติเราก็ก้าวมากกว่าปฏิบัติไปแล้วมันจะมีความผิดพลาด ปฏิบัติไปแล้วมันจะไม่สมความปรารถนา นี่กิเลสโดยธรรมชาติ แต่เวลาถ้ากิเลสมันหยาบๆ นะ มันไปทำให้ไฟล่ไป มันลึกใกล้ว่าธรรมะก็เป็นของเรา เราก็ก้าวใจแล้ว เข้าใจแล้ว แล้วก็สร้างอารมณ์เป็นอย่างนั้นด้วย นี่มันแฉกออกนอกทางไปเลย มันแฉกออกนอกทางไปเลย แล้วเราจะตามไปไหม เราจะตามไปไหม

ถ้าตามไปนะ คุณ ถ้าตามไป ความเป็นผู้ทรงศีลของเรามันก็ไม่ใช่ทรงศีลแล้ว เพราะศีล ๕ ศีล ๕ ไม่ให้มุสา เราตั้งใจอะไร เราตั้งใจสิ่งใด แล้วเราคิดสิ่งใด แล้วสิ่งนี้มันเป็นธรรมจริงไหม เราก็รู้ว่ามันไม่ใช่ รู้ว่ามันไม่ใช่ ทำไมเราไม่ปล่อยล่ะ ทำไมเราตามไป นี่เวลากิเลสมันหนา มันดึงไปอย่างนั้น

แต่ถ้าเรามีสติปัญญา เราวางสิ่งนั้น เพราะกิเลสโดยธรรมชาติมันก็ทำให้เราล้มลุกคลุกคลานอยู่แล้ว แล้วกิเลสไฟดำ เพราะมันไม่มีอยู่จริงกับใจของเรา ถ้าไม่มีอยู่จริง เราก็สวามหัวโชนอย่างนั้น แล้วบอกให้เป็นจริงๆ...มันเป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นของครูบาอาจารย์ทั้งนั้นนะ ถ้ากิเลสมันดึงไปอย่างนั้น วาง แล้วเราพยายามปฏิบัติของเรา

การปฏิบัตินะ มันต้องทำความสงบของใจ ถ้าใจมันสงบแล้วมันออกรู้ได้เห็นต่างๆ มันจะเป็นประโยชน์กับใจเราแล้ว ออกรู้ได้เห็นคือการฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าการรู้การเห็นนั่นคือให้จิตมันรู้มันเห็น ให้มันฉลาดขึ้นมา การฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าจิตสงบ มันเป็นเนื้อแท้ มันเป็นสัจจะ มันเป็นความจริง ความจริงหมายความว่าจิตสงบ ถ้าจิตไม่สงบ มันเสวยอารมณ์ มันมีอารมณ์ของมัน สงบคือสงบอะไร สงบจากสัญญาอารมณ์เข้ามา ถ้ามันสงบจากสัญญาอารมณ์เข้ามา มันสงบมากน้อยขนาดไหน เรามีความชำนาญของเรา เราดูแลรักษาใจของเรา

ถ้ามันสงบเข้ามา มันเป็นสมณะ สิ่งที่เป็นสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิเวลาฝึกหัดใช้ ถ้าจิตของเรามันไม่รู้ไม่เห็น เราต้องรำพึงขึ้นมา การรำพึงขึ้นมา

บอกว่ารำพึงขึ้นมา รำพึงจากอะไร รำพึงจากกาย รำพึงจากเวทนา รำพึงจากจิต รำพึงจาก
 ธรรม แล้วอย่างนี้ไม่ใช่สัญญาหรือ อย่างนี้ไม่ใช่นึกคิดหรือ อย่างนี้ไม่ใช่กิเลสลึกโกหรือ

คำว่า “กิเลสลึกโก” เพราะกิเลสมันครอบงำ แล้วกำลังของธรรม กำลังของสติ กำลังของ
 สมาธิ กำลังของปัญญาเราอ่อนค้อย ให้กิเลสมันหลุดกระชากลากไป กิเลสมันหลุดกระชากลากไปจน
 มันสมประโยชน์มันแล้ว มันทำลายความเพียรของเรา มันทำให้ปัญญาของเราเป็นปัญญาของกิเลส
 เป็นปัญญาของความเห็นแก่ตัว เป็นปัญญาของคนคดคนโกง มันทำลายหมดแล้ว มันปล่อยเราแล้ว
 เราถึงค่อยรู้สึกตัว

แต่ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา ใจเราสงบแล้วเราออกฝึกหัดใช้ปัญญา การออกฝึกหัด
 ใช้ปัญญามันยังไม่เกิดปัญญาขึ้นมา ไม่เกิดจิตเห็นกาย จิตเห็นเวทนา จิตเห็นจิต จิตเห็นธรรม ถ้า
 มันไม่เกิดขึ้นมา แล้วจะเริ่มต้นอย่างไร เพราะจิตสงบเข้ามามันก็ปล่อยวางจากสัญญาอารมณ์เข้ามา
 ทั้งหมด ถ้ามันปล่อยวางจากสัญญาอารมณ์เข้ามา ถ้ามันมีสติปัญญาขึ้นมา มันจะเป็นสัมมาสมาธิ ถ้า
 สัมมาสมาธิมันก็มีสุขอย่างนั้นเป็นสัมมาสมาธิ เพราะสัมมาสมาธิ ถ้ามันติดอยู่ คนก็จะคิดได้ว่า
 สัมมาสมาธิคือนิพพาน นิพพานเพราะมันสุขมันสงบอยู่แล้ว มันก็เป็นนิพพานไป

เวลาอำนาจวาสนาบารมีของคนที่สร้างมานะ การสร้างมา คนที่มีบารมี มีกำลัง พอมีกำลัง
 ขึ้นมา ทำสิ่งใดเขาจะมีกำลัง คนที่ไม่มีกำลัง สิ่งที่สงบขึ้นมา มันก็เหนื่อ เป็นธรรมที่มีสัจจะ มี
 ความจริงที่เหนือกว่าที่จิตรับได้ ว่าสิ่งนี้เป็นนิพพาน คิดไป

แต่ถ้าครูบาอาจารย์ของเราจะ เราจะบอกว่าให้ฝึกหัดใช้ปัญญา ฝึกหัดใช้ๆ ถ้าฝึกหัดใช้
 ปัญญาจะ เวลาเราน้อมไป เราน้อมไป มันเป็นสัญญาใหม่ มันเป็นการลึกโกใหม่ ถ้ามันเป็น
 จุดเริ่มต้น มันพยายามฝึกหัดให้มันออกก้าวเดินไป สิ่งนี้มันต้องใช้ เวลาจำเป็นต้องใช้ มันต้องใช้
 แต่ถ้ามันมีกิเลส มันไม่ใช่ใช่ มันยึด มันยึดว่าสิ่งนี้เป็น พอยึดว่าสิ่งนี้เป็นแล้ว แล้วมันไหลออกไป
 ว่าสิ่งนี้เป็นแล้ว ก็สร้างภาพ สร้างภาพออกไปมันก็เป็นโทษไป แต่สิ่งนี้จิตใจเรามีสติใช้ใหม่ มีสติ
 มีสมาธิใช้ใหม่ จิตใจเราตั้งมั่นใช้ใหม่ จิตใจเรามีความสงบใช้ใหม่ จิตใจมีความสงบแล้วทำไมไม่
 ออกฝึกหัดใช้ปัญญาละ ทำไมไม่ออกสู่อริยสัจละ ทำไมไม่ให้เกิดสัจจะความจริงขึ้นมาในหัวใจ

ของเราละ ทำให้ไม่เกิดมรรคญาณละ ไม่เกิดภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เป็นปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละ เราต้องฝึกหัดใช้ของเรา

ถ้าฝึกหัดใช้ มันนุ่มไป ฝึกหัดคือรำพึงขึ้นมาให้มันเป็นขึ้นมา มันเป็นขึ้นมา พอมันฝึกหัดมันทำได้ มันพิจารณาของมัน ถ้ามีกำลัง มันปล่อยวางของมัน พอปล่อยวางขึ้นไป นี่ไง พอปล่อยวางขึ้นไป รสชาติของมัน คำว่า “รสชาติ” คือผลของการปฏิบัติ รสชาติของมัน เวลาผลของการปฏิบัติ ปฏิบัติแล้วมันมีสติมีปัญญา มีความรู้ตัวทั่วพร้อม แล้วเข้าใจ เห็นสัจจะความจริง นี่มันถึงเป็นการประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริง มันไม่ใช่ว่าธรรมะลึกไก่อ

ธรรมะลึกไก่อมันไม่มีสิ่งใดเป็นความจริง มีก็มีแต่ภาคปริยัติ มีการศึกษา เพราะไม่มีการศึกษา เราจะจำสิ่งนั้นมาได้อย่างไร ไม่มีการศึกษา เราจะพูดธรรมะของครูบาอาจารย์เราได้อย่างไร เพราะมันมีการศึกษา มีการจำมา มันถึงพูดธรรมะอย่างนั้น ธรรมะอย่างนั้นแต่มันไม่มีข้อเท็จจริง ไม่มีสัจจะ ไม่มีศีล สมาธิ ปัญญาที่เป็นความจริงขึ้นมาเป็นผลงานของเราขึ้นมาตามความเป็นจริงอันนั้น

ถ้ามีศีล สมาธิ ปัญญาขึ้นมาตามความเป็นจริงอันนั้น มันเป็นอย่างใด มันเป็น เห็นไหม พอจิตมันสงบ จิตมันสงบเข้ามา ถ้ามันสงบเข้ามา เราพิจารณาของเราไปถ้ามันจิตสงบเข้ามา แต่ถ้ามันใช้ปัญญาอบรมสมาธิละ

เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะบอกว่า เวลาครูบาอาจารย์ของเราต้องพุทโธๆ ให้จิตสงบเข้ามา ก่อน จิตสงบเข้ามาก่อน แล้วเมื่อไหร่จะได้ปฏิบัติละ ล้มลุกคลุกคลานกันอยู่อย่างนั้นนะ ล้มลุกคลุกคลานอยู่ว่า “เมื่อไหร่จะปฏิบัติละ เมื่อไหร่จะได้ออกใช้ปัญญาละ ถ้าไม่ออกใช้ปัญญา มันก็ไม่ใช้มรรค ไม่ออกใช้ปัญญา มันก็ไม่ใช้ล่วงพ้นทุกข์ด้วยปัญญา มันก็เป็นสมณะ มันไม่เกิดประโยชน์อะไร” นี่ว่ากันไป เพราะอะไร เพราะนี่กิเลสมันลึกไก่อแล้วละ มันทำให้เกิดความสงสัย มันทำให้ความเพียรเรลุ่มจมไป มันทำให้เราขยับเดินก้าวหน้าไปไม่ได้

แต่ถ้าเราฝึกหัดใช้ปัญญาอบรมสมาธิละ ปัญญาอบรมสมาธิมันฝึกหัดใช้ปัญญามาๆ มันจะเห็นความแตกต่างเลยละว่าถ้าปัญญาอบรมสมาธิเป็นแบบนี้ นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราศึกษาธรรม

ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่าเป็นปัญญาๆ มันเป็นสมณะ มันเป็นปัญญาโลกีย์ปัญญา
 ทั้งนั้นนะ โลกีย์ปัญญาคือปัญญาของโลก โลกีย์ปัญญาคือปัญญาในภาคปริยัติ ปริยัติเพราะศึกษา
 ด้วยสมอง ศึกษาด้วยความจำ ศึกษาด้วยการวิเคราะห์ห้วงใจของเราทั้งนั้นนะ มันก็เป็นโลกีย์ปัญญา
 ทั้งนั้น ถ้ามันซาบซึ้งๆ ก็เท่านั้นนะ แล้วปฏิบัติมันก็อยู่ของมันแค่นั้นนะ เพราะมันไม่เข้ามา

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราจะเห็นเลยว่าปัญญาอบรมสมาธิมันเป็นแบบนี้ ปัญญา
 อบรมสมาธิ ตรีกในธรรม ตรีกในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะจิตใจของเรา
 ถ้าไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันก็จะไปกว้านพินกว้านไปพามาใส่ตัวเราเองไป มัน
 ไปกว้านสัญญาอารมณ์ยึดมันถ้อมมันไปหมด สิ่งที่เคยรู้เคยเห็นมาจากจิต สิ่งที่เคยรู้เคยเห็นมาจากตา
 หู จมูก ลิ้น กาย ใจ รู้สิ่งใดมามันก็ซบลงอยู่ที่หัวใจ ซบลงอยู่ที่หัวใจ เวลามันคิดถึง คิดถึงสิ่งใดก็
 แล้วแต่ มันก็ไปรื้อฟื้นของเก่ามา ของที่เคยรู้เคยเห็น ของที่มันเป็นสัญญาอารมณ์ ของเก่าแก่ทั้งนั้น
 นะ กิเลสมันก็ไปรื้อฟื้นขึ้นมา ไปรื้อฟื้นสิ่งนี้ขึ้นมา ของเก่าๆ ก็เอามาย้ำคิดย้ำทำ ย้ำคิดย้ำทำให้มัน
 ฟุ้งซ่านอยู่อย่างนั้นนะ

ถ้ามันมีสติ มันกำหนดพุทโธ กำหนดพุทโธเข้ามา มันบังคับไม่ให้ไปรื้อฟื้นอย่างนั้น ถ้า
 มันมีสติปัญญานะ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันตรีกในธรรมๆ ตรีกในธรรม ตรีกในสิ่งใดก็ได้
 ความคิดเก่าๆ ถ้ามันคิดขึ้นมาโดยที่ขาดสติ มันก็ไปคิดเสวยอารมณ์เต็มไม้เต็มมือของมัน แต่ถ้าเรา
 ตรีกในธรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นแนวทางให้การประพฤติปฏิบัติ
 ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะสอนว่า ทุกข์ สมุทัย
 นิโรธ มรรค ทุกข์นี้เป็นสัจจะ ทุกข์นี้เป็นความจริง

ทุกข์มันเกิดจากอะไร เกิดจากสมุทัย สมุทัย ตัณหาความทะยานอยาก แล้วถ้าใช้มรรคละ
 มรรคก็คือสติปัญญาขึ้นมา ถ้ามรรคมันพิจารณาของมันไป มันก็เกิดนิโรธ นี่ถ้าเราศึกษาแล้วเรา
 ปฏิบัติ ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราใช้ปัญญาตรีกอย่างนี้ มันก็ปล่อยวาง
 เข้ามา มันก็ปล่อยวาง แต่มันปล่อยวางอะไรละ ปล่อยวางเพราะทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นี่สัจจะ

ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ไง จะลึกไก่อ่ ธรรมะลึกไก่อ่เอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา

แต่เวลาเราตริกในธรรม เราตริกนี่ตริกในธรรม ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค แต่จิตใจเรามันเป็น นี่ปัญญาอบรมสมาธิไง มันเห็นว่า เออ! นี่ใครคิดละ นี่ใครคิด ทำไมถึงคิดละ มันคิดเพราะอะไร เพราะมันมีตัณหา อ้าว! ตัณหากิด แล้วมีสติปัญญาทันนี่มันคืออะไรละ มันคือมรรค อ้าว! มรรคแล้วมันปล่อย มันปล่อยนิโรธหรือยังละ ไม่นิโรธหรอก มันปล่อยก็เป็นสมณะไง มันปล่อย ถ้ามีสติปัญญา ปัญญาอย่างนี้ที่เราใช้พิจารณาของเรา เราตริกในธรรม ตริกในธรรม เพราะเราตริก เราตริก เราวิตกวิจารณ์

เวลาเรานึกพุทโธละ ถ้าเรานึกพุทโธ ถ้าเราไม่นึก มันจะเกิดวิตกขึ้นมาใหม่ ถ้าเราอยู่เฉยๆ เราไม่นึกถึงพุทโธ พุทโธมีไหม เวลาภาวนาไป ไม่ต้องกำหนดพุทโธเลย กำหนดรู้เฉยๆ กำหนดรู้เฉยๆ

กำหนดรู้ เดี่ยวมันก็หายไป กำหนดรู้ มันก็เร่ร้อน กำหนดรู้ เดี่ยวมันก็หลับ กำหนดรู้ เดี่ยวมันก็ตกวงค์ แต่ถ้าเราวิตกขึ้นมา นึกพุท นึกขึ้นมา วิตกขึ้นมา วิจารณ์ พุทโธๆ นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เวลาเราพิจารณามันเป็นวิตกวิจารณ์ใหม่ ถ้ามันเป็นวิตกวิจารณ์ในจิตของเรา เราวิตกวิจารณ์ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะเราไม่ลึกไก่อ่ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา เราศึกษามาแล้วเราวางไว้ เราปฏิบัติของเราขึ้นมา ถ้าปฏิบัติขึ้นมา

ถ้าพุทโธมันก็เป็นวิตกวิจารณ์เหมือนกัน เวลาเราตริกในธรรมๆ มันก็ตริก ตริกก็ระลึก เหมือนกัน ระลึกเหมือนกัน ถ้าสติปัญญามันทัน มันก็ปล่อย ปล่อยสัญญาอารมณ์ ปล่อยสัญญาอารมณ์ เห็นใหม่ คำว่า “ปล่อยสัญญา” ก็ความคิดใจ ถ้าปล่อยสัญญาอารมณ์ มันก็เป็นตัวมันไง ถ้ามันเป็นตัวมัน มันก็สงบระงับเข้ามา

ถ้ามันสงบระงับเข้ามาบ่อยครั้งเข้าๆ เวลาจิตมันเห็นนะ เวลาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันสงบเข้ามา จิตสงบเข้ามาๆ พอมันขาดสติ มันก็สวดยเต็มๆ มันก็คิดร้อยแปด คิดแบบโลกีย์ปัญญา คิดแบบเต็มไม้เต็มมือ แต่ถ้ามีสติปั้บ มันก็ปล่อย ปล่อย ไล่เข้าไป ไล่เข้าไปคือมีสติปัญญา ปัญญา

อบรมสมาธิตามความคิดเข้าไป มันปล่อยอารมณ์ความรู้สึก ปล่อยอารมณ์ ปล่อยอารมณ์มันเป็น เอกเทศ เป็นตัวมัน ถ้าเรามีสติ มันก็เป็นเรื่องแปลกประหลาดแล้ว เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เราจับต้อง ได้มันเป็นวัตถุ มันเป็นสิ่งที่จับต้องที่มันรู้มันเห็นของมัน มันปล่อยวางเข้ามา มันชัดเจนมาก พอมัน ชัดเจนมาก ถ้ามีสติบ่อยครั้งเข้า เวลามันเสวยอารมณ์ เวลามันคิด เห็นเลยนะ จิต อากาการของจิต มัน กระทบกัน จิตเห็นอาการของจิต มันเห็นชัดๆ ถ้ามันเห็นชัดๆ ขึ้นมา มันลึกไก่อมาจากไหนละ มัน ธรรมะลึกไก่อหรือ...ไม่ใช่ มันเป็นการกระทำของเรา แล้วมันเกิดขึ้นมาต่อหน้า มันเห็นชัดเจน มัน เป็นที่จิตของเรา ถ้าจิตของเรา จิตเห็นอาการของจิต มันจะออกใช้ปัญญาแล้ว ออกใช้ปัญญา ฝึกหัด ใช้ปัญญา ปัญญาคืออะไรละ

เวลามันปล่อยวางสัญญาอารมณ์เข้ามา แต่เวลาจิตสงบแล้วมันจับ มันก็จับขั้น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ถ้ามันจับแล้ว คนไม่เป็นนะ คนไม่เป็นแยกไม่เป็น คุณิ เวลาช่าง เวลาเหล็ก เขาจะหลอมเหล็ก เขาต้องทำความร้อนของเขา เขาจะหลอมทองคำของเขา เขาจะหลอมอะไรละ นี้ ก็เหมือนกัน ถ้าคนที่เขาเป็นช่าง เขาทำของเขา เขาจะชำนาญของเขา เขาคำนวณของเขาได้ ความ ร้อนขนาดไหน เวลาหลอมมาแล้วมันจะออกมา เราต้องการชนิดใด

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราจับได้ เราจับอารมณ์ความรู้สึกได้ มันจะจับแล้วมันพิจารณาของมันนะ อารมณ์มันประกอบไปด้วยอะไร รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันเป็นอารมณ์ความรู้สึก ทั้งหมด ทั้งๆ ที่เวลาจิตสงบนะ มันปล่อยสัญญาอารมณ์เข้ามา มันถึงสงบเป็นเอกเทศ แต่ถ้าไม่มี สติปัญญา สัมมาสมาธิ จิตมันไม่เห็น จิตไม่เห็นจิต มันจะก้าวเดินไปได้อย่างไร

จิตเห็นจิต จิตเห็นอาการของจิต ถ้ามันจับต้องสิ่งนี้ได้ จับต้องสิ่งนี้ได้ มันเกิดวิปัสสนา ถ้า เกิดวิปัสสนา การกระทำแบบนี้มันเป็นจริง ถ้าเรากำหนดบริกรรมพุทโธๆ ถ้ามันจิตสงบเข้ามา ถ้า มันสงบระงับ จับรูปก็ได้ จับเวทนามก็ได้ จับสัญญาก็ได้ จับสังขารก็ได้ จับกายก็ได้ ถ้าจับกาย คำว่า “ก็ได้ๆ” เพราะสติปัญญา ๔ ไง สติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง ถ้าจิตมันจริง มันจะเห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง

ถ้าจิตมันไม่จริง สิ่งนั้นนะธรรมะลักไก่ทั้งนั้นนะ มันลักไก่ขึ้นมา ถ้าลักไก่ขึ้นมา มันลักไก่ขึ้นมา มันทำไม่ละ กิเลสมันเป็นแบบนี้ พุคถึงกิเลสโดยสัจจะ กิเลสโดยธรรมชาติมันเป็นแบบนี้ แต่กิเลสเป็นแบบนี้แล้วนะ ถ้าอุทกภาวะที่อ่อนด้อย อุทกภาวะที่เป็นมาร มันอ้างอิงไปเลย ทำให้เสียหายไปเลย แล้วเสียหายไปนะ คนที่เสียหายคือใคร ถ้ามันเสียหาย ทำความเสียหาย ผู้ที่เสียหายก็คือจิตดวงนั่นเอง จิตดวงนั้นทำความเสียหายให้กับจิตดวงนั่นเอง

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญหาของเรา เรามีอำนาจวาสนานะ ถ้าไม่มีอำนาจวาสนา เราจะไม่มีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ ถ้ามีอำนาจวาสนาคอยชี้แนะ เวลาปฏิบัติไปแล้ว สิ่งใดที่เราปฏิบัติไปแล้ว ฟังธรรมๆ เทียบเคียงได้เลย เทียบเคียงได้เลย ถ้าเทียบเคียงได้ มันจะไม่ไหลตามไปให้กิเลสมันดึงลงต่ำ ถ้ากิเลสมันดึงลงต่ำ เราจะต่อสู้อย่างไรระหว่างกิเลสกับธรรมตามข้อเท็จจริงที่ใจมันเกิดขึ้นเดี๋ยวนี้

เวลาเราขุดคุ้ย เราค้นหา เราจะหากิเลสเจอ เราจะทำอย่างไรถึงจะเจอกิเลสที่จะได้ประพฤติปฏิบัติ เวลาเราปฏิบัติกัน คุณิ เวลาเขาทำหน้าที่การงานกัน เขาต้องการผลประโยชน์ของเขา ใครทำอะไรเขาต้องอยากประสบความสำเร็จของเขา นั่นหน้าที่การงานของเขา นะ แต่อันนี้เราจะมารื้อสัตว์ขนสัตว์ เราจะมารื้อภพหรือชาติของเรา ถ้าเรารื้อภพหรือชาติของเรา ถ้าไม่รื้อภพหรือชาติเวียนตายเวียนเกิดแน่นอน เวียนตายเวียนเกิดเพราะอะไร เพราะเหตุผลมันเป็นแบบนี้ ข้อเท็จจริงเป็นอย่างนั้น มันเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้

แต่ถ้ามันจะเป็นจริงขึ้นมา มันก็เป็นจริงที่เราเอาจริงกันนี้ เราปฏิบัติจริงๆ นะ เราเสียสละเวลามา เราเสียสละความตั้งใจมาเพื่อจะเอาความจริงของเรา ถ้าความจริงของเราเนะ แก้วแหวนเงินทองมันมีค่า เขาจะกั๊กกันก็ได้ แต่สติ สมาธิ ปัญญา มันกั๊กกันไม่ได้ ถ้ามันกั๊กกันไม่ได้ แต่เวลาเรา **ธมฺมสากัจฉา** **เอตมฺมมฺกุลมุตฺตมํ** เราปรึกษาหารือกันได้ แต่ขณะที่ปรึกษาหารือ เราปรึกษาหารือต่อเมื่อเราปฏิบัติมาแล้ว แต่ในการปฏิบัติแล้ว ทุกคนต้องแยกตัวออกไป ใจของใครใจของคนคนนั้น ถ้าใจของใคร ใจของคนคนนั้น ใจของคนคนนั้นต้องรักษาใจของตัวเอง ถ้ารักษาใจของตัวเอง

พอถ้ามีสติ มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมา มันก็เป็นกำลังของใจดวงนั้น ถ้าใจดวงนั้นมีพื้นฐานที่มีมรรคเกิดขึ้นมาในหัวใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะได้มีการกระทำ ถ้าการกระทำ มันจะเป็นข้อเท็จจริง มันจะเป็นความจริงกับใจดวงนั้น ถ้ามันจับต้องสิ่งนี้ได้ ฝึกหัดแล้วแยกแยะมันได้ อารมณ์ความรู้สึก อารมณ์ขณะที่เป็นสัญญาอารมณ์ เรากำหนดพุทโธ มันเป็นคำบริกรรมที่ให้มันแยกออกจากกัน ด้วยกำลังของคำบริกรรม ถ้าใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันปล่อยวางมา เพราะปัญญาไหล่ด่อนเข้ามา มันปล่อยวางๆ

แต่ถ้ามันจับของมันได้นะ เวลาเราจะพิจารณา มันคนละเรื่องกันแล้ว มันคนละเรื่อง นี้ เป็นศีล สมาธิ ปัญญา ปัญญาเกิดขึ้นจากจิตที่สงบ ปัญญาเกิดขึ้นจากสัมมาสมาธิ ถ้าสัมมาสมาธิจับกาย จับเวทนา จับจิต จับธรรมไม่ได้ มันจะไม่มีการทำ ไม่มีงานทำคือเกิดปัญญาขึ้นไม่ได้ ในเมื่อไฟฟ้ามันมีขั้วบวกขั้วลบ ไฟฟ้ามันถึงจะเป็นพลังงานขึ้นมาได้ ถ้ามันมีเฉพาะขั้วบวก แต่ไม่มีขั้วลบ มันปลั๊กกัน มันไม่เกิดไฟฟ้าขึ้นมาได้ ถ้าจิตมันสงบแล้ว ถ้ามันจับกาย จับเวทนา จับจิต จับธรรมขึ้นมาไม่ได้ มันก็ไม่เห็นตามความเป็นจริง มันก็เป็นธรรมะลักไก่ มันก้าวเดินไปไม่ได้

พอธรรมะลักไก่อ้างอิงธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อ้างอิงธรรมของครูบาอาจารย์ พุทธเหมือนกันๆ แต่ไม่มีข้อเท็จจริง ถ้าไม่มีข้อเท็จจริง มันก็ไม่ชำระกิเลส ไม่ได้ชำระกิเลส กิเลสที่มันเผาผลาญใจนั้น มันเผาผลาญ มันก็เราร้อนใจดวงนั้นอยู่แล้ว แล้วถ้าใจดวงนั้นเอากิเลสของตัวเองไปฉาบไปทาคนอื่น มันก็เป็นกิเลสไปทั้งหมด แต่ถ้าเราเห็นโทษของมัน เราพยายามรักษาใจของเรา ถ้ารักษาใจของเรา มันมีสติมีปัญญามา เรารักษาขึ้นมาเพื่อจะแก้ไขนะ

เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า ใจดวงหนึ่ง ธรรมะ สิ่งที่สัมผัสธรรมได้คือหัวใจเท่านั้น ฉะนั้น เวลาเราปฏิบัติ เราก็ต้องดูแลใจของเราเท่านั้น เพียงแต่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เราอยู่ด้วยกัน สังฆะ เวลาเป็นหมู่สงฆ์ขึ้นมา ถ้าเป็นสังฆะลงอุโบสถก็เป็นสังฆอุโบสถ

ถ้าเป็นคณะ เป็น ๓ องค์ลงมาก็เป็นคณะโอบสธ ถ้าเป็นบุคคลคนเดียวก็เป็นบุคคลโอบสธ เวลา
 โอบสธ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ให้ประพฤติปฏิบัติแตกต่างกันไป เพราะถ้าบุคคลก็
 เป็น ๑ ถ้าคณะก็ต้อง ๓ ถ้าเป็นสังฆะเป็นตั้งแต่ ๔ ขึ้นไป

ในเมื่อเราเป็นหมู่เป็นคณะ เรามีสังคม สังคมนี่ก็เป็นสังคม ธรรมวินัยก็เป็นข้อวัตรที่
 ถนอมสังคมนี่ไว้ แต่เวลาปฏิบัติ ใจเราเท่านั้น ใครปฏิบัติก็ต้องใจเราเท่านั้น ถ้าสงบ มันสงบเข้ามา
 ที่ใจ แล้วเวลาเกิดปัญญาขึ้นมา ปัญญาเกิดธรรมจักรขึ้นมา มันจะเริ่มมหัศจรรย์ มหัศจรรย์แบบว่า
 คนที่ไม่เคยรู้ไม่เคยเห็นมันไม่รู้สิ่งใดเลย ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก
 น้อยมาขนาดไหน แต่เป็นธรรมะลักไก่ ก็เลสลักไก่อขึ้นมา มันก็ไม่รู้จริงขึ้นมาจากใจดวงนั้นได้ มัน
 ถึงไม่เป็นปัจเจก มันถึงไม่เป็นสันทิฐฐิโก มันถึงไม่ได้สำรอกคายกิเลสออกไป แล้วยังปฏิบัติขึ้น
 ไปโดยที่ไม่มีสติปัญญา มันจะกลับพอกพูนกิเลสขึ้นมาด้วยว่า เราเป็นนักปฏิบัติ เรามีคุณธรรมใน
 หัวใจ ทั้งๆ ที่ไม่มีความเป็นจริง

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญาของเรา เรายกษาใจของเราๆ ทำความเป็นจริงของเราขึ้นมา ถ้าทำ
 ความเป็นจริง สติมันก็รู้ว่าสติ เวลาถ้ามันเป็นสมาธิมันก็เป็นสมาธิ แล้วถ้าเกิดปัญญา เกิดปัญญาคือ
 จิตมันขุดคุ้ยหากิเลสเจอ หากิเลสเจอ จิตเห็นอาการของจิต จิตมันกระทบ จิตมันกระทบ ขั้วบวกขั้วลบ
 มันกระทบกัน ถ้ากระทบกัน มันเป็นความตื่นเต้น มันเป็นความมหัศจรรย์ของผู้ที่ปฏิบัติใหม่มาก
 มันเป็นความตื่นเต้นเพราะมันเป็นการเริ่มต้นว่าเราจะก้าวเดินออกไป เราจะสำรอกคายกิเลส
 ออกไป เพราะกิเลสเป็นสังโยชน์ มันร้อยรัดสิ่งนี้ไว้ ร้อยรัดความเห็นผิดของเรา ร้อยรัดสัตว์พตป
 รามาส ร้อยรัดความลึงเลสงสัย มันร้อยรัดไปกับใจ แล้วใจปฏิบัติขนาดไหน มันก็มีความสงสัย
 ตลอดต่อเนื่องไปถ้าไม่ได้สำรอกคายออก ถ้ามันสำรอกคายออก จิตมันต้องเป็นผู้สำรอกคายของ
 มันเองเอง ถ้าจิตมันสำรอกคายออกเอง สิ่งนี้มันเป็นธรรม สัจธรรม

สังขารม คูสิ คีล สมาธิ ปัญญาที่มันเกิด มรรค □าณ อุตปาติ ปญ□า อุตปาติ วิชชา
 อุตปาติ อาโลโก อุตปาติฯ ความเป็นปัญญา ความกระจำงแจ้งมันจะเกิดขึ้นมาจากใจ เกิดขึ้นมา
 จากการกระทำ เกิดขึ้นมาจากจิต จิตที่มันรู้มันเห็นของมัน

มันจับแล้วมันแยกของมันนะ ทำไมถึงเป็นรูปล่ะ รูป รูปนี้มีเพราะมีจิต เพราะมันมีจิต จิตกระทบ มันถึงเป็นรูป ถ้าเป็นรูป เพราะมันไวมาก รูปนี้มันประกอบไปด้วยอะไร ถ้าไม่มีเวทนา เราจะรู้รูปได้อย่างไร ถ้าเวทนามันไม่ชัดเจนนะ รูปมันก็มีรสชาติ อารมณ์หนึ่งก็มีรสชาติหนึ่ง มันก็คือเวทนา แล้วเวทนาจะเกิดได้อย่างไรล่ะถ้าไม่มีสัญญาข้อมูลว่าเราจะรู้จักเวทนาหรือไม่รู้จักเวทนา ถ้ารู้จักเวทนาหรือไม่รู้จักเวทนาจึงแล้วแต่ ถ้ามีสัญญารับรู้แล้ว สัญญาเป็นส่วนประกอบมา ถ้าส่วนประกอบมา สิ่งที่เป็นต่อไป อารมณ์ต่อเนื่องไปก็คือสังขารมันปรุงมันแต่ง แล้วอารมณ์สังขารจะปรุงแต่งไปได้อย่างไรถ้าไม่มีวิญญูณ ชั้น ๕ ที่รับรู้ร่วมกัน ถ้ารับรู้ร่วมกันก็หมุนไปแต่มันเร็วมากๆ ถ้ามันไม่เร็วมากๆ เราจะไม่มีสติปัญญาได้ขนาดนี้

คูลี ความคิดที่เราคิดออกไปมันรู้เท่ารู้ทันหมดเลย ความคิดที่มันออกไป ความคิดของเรา มันเร็วขนาดไหน แต่ขณะที่จิตมันจับเข้ามาแล้ว มันชิงพี๊ดขึ้นมาแล้ว มันก็เหมือนเรื่องปกติธรรมดา ปกติธรรมดาเพราะอะไร เพราะจิตมันสงบเข้ามา จิตมันเร็วไว มันมีสติ เห็นไหม สิ่งที่เกิดขึ้นที่เร็วที่สุดคือจิต ความเคลื่อนที่ที่เร็วที่สุดคือจิต เร็วกว่าแสง ความรู้สึกนึกคิดไปเร็วมาก แล้วจิตมีสติ มีปัญญาให้มันสงบระงับเข้ามา แล้วสิ่งที่สงบระงับเข้ามามันจับต้องได้ มันถึงเป็นปกติ ปกติมันถึงเป็นปัจจุบัน ถ้าจิตมันสงบเข้ามา แต่ถ้าจิตมันอ่อนแอ จิตมันใช้ไปแล้ว พอมันเศร้าหมอง จิตมันมีกำลังน้อย สิ่งที่เป็นความคิดมันก็หลุดไปแล้ว พิจารณาไม่ได้ สิ่งทีละเอียดมากมันเป็นความมหัศจรรย์

พิจารณากายก็เหมือนกัน ถ้าพิจารณากาย สิ่งที่เรารำพึงขึ้นมาที่ว่ามันเป็นสัญญาๆ สัญญา ถ้ากิเลสเอามาใช้ เป็นสัญญา มันก็ยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นความรู้ความเห็นของมัน แต่ที่นี้สมาธิ สมาธิคือจิตที่เป็นสัมมาสมาธิ จิตที่เป็นธรรม จิตที่เป็นธรรมเอาสัญญาที่ว่าเป็นสักกายทิฏฐิ ทิฏฐิ ความเห็นผิดในใจ สัญญาเหมือนกัน เอามาตั้งใจ เอามาตั้ง รำพึงถึงกาย รำพึงถึงกาย ถ้ามันรำพึงได้ ให้มันแปรสภาพไป ให้มันอืด ให้ขึ้นพุงขึ้นพองขึ้นมาให้เราดูขึ้นมา ให้เราเห็นของเราขึ้นมา พอเห็นขึ้นมา นี่คือปัญญา ปัญญา มันได้ใคร่ครวญ มันแยกแยะ มันทำลายของมันไป มันมหัศจรรย์มากกว่า ธรรมะลึก ไก่

ธรรมะลึกโก๋ที่เวลาแสดงธรรมกัน โดยกิเลสมันลึกโก๋เข้ามา แล้วก็ไปเป็นธรรมะลึกโก๋ พุค
ออกมานะ ไม่มีรสไม่มีชาติ แต่ผู้ที่เราประพฤติปฏิบัติ เราไปฟัง เราก็อิม! มันพูดเหมือนกัน มัน
เหมือนกัน แต่มันไม่มีที่ไปที่ไป ไม่มีที่ไปที่ไป มันก็เหมือนสิ่งที่ไม่มีความค่า นี่ธรรมะลึกโก๋

แต่ถ้าเราไปฟังสิ่งนั้นมา เราฟังเพื่อสดับสติปัญญา เวลาฟังเทศน์นะ ฟังเทศน์เป็นคติธรรม
เป็นสติปัญญา เวลาครูบาอาจารย์ของเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านเทศน์นะ เทศน์ขึ้นมา
เพื่อให้จิตของเราเกาะ ใครฟังธรรมๆ เกาะสิ่งนี้ไป หลวงตาท่านบอกว่าเวลาหลวงปู่มั่นเทศน์
มรรคผลนิพพานหีบเอาได้เลย เพราะจิตใจท่านมีธรรมเหนือโลกในใจ ท่านพูดออกมามันมีเหตุมี
ผล มีขั้นมีตอนของมันเป็นขั้นเป็นตอนของมันขึ้นไป

แต่ของเราละ ของเราเวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นไป เราไปฟังที่ธรรมะลึกโก๋ ก็พูดเหมือนกัน
พูดเหมือนกันเพราะอะไร พูดเหมือนกันเพราะมันมีทางวิชาการให้เราศึกษาไป แต่ถ้ามันเป็นความจริง
นะ พูดเหมือนกัน แล้วมีเหตุมีผลด้วย มีเหตุมีผลด้วย แล้วเข้าใจด้วย แล้วมันมีที่ไปที่ไปด้วย มีที่ไปที่
ไป แล้วเวลาเทศนาว่าการไป ผู้ที่ฟังธรรมๆ ที่เขาฟังธรรมเราอยู่นี้ ก็ต้องการให้เขาประพฤติปฏิบัติ
ขึ้นมาให้มันมีเหตุมีผล มีที่ไปที่ไปอย่างนี้ ถ้ามันมีเหตุมีผล มีที่ไปที่ไป จิตดวงนั้นมันจะพัฒนาขึ้น
มา

จากจิตที่ลุ่มลุกคลุกกลาน จากจิตที่มันไม่มีกำลังของมัน มันก็ทำความสงบของใจเข้ามา
ให้มีกำลังขึ้นมา ถ้ามีกำลังแล้วพยายามฝึกหัด จุดประกายให้ได้ ให้ออกวิปัสสนาให้เป็น ถ้าออก
วิปัสสนาเป็นได้ ขั้วบวกขั้วลบมันกระทบกันแล้ว มันจะมีพลังงานขึ้นมา ระหว่างกิเลสกับธรรม
จะต่อสู้กันในหัวใจนั้น ถ้ากิเลสกับธรรมมันแย่งชิงหัวใจนั้นเป็นที่สถิตของธรรมๆ

แต่นี้กิเลสมันสถิตอยู่ในใจของเราไป กิเลสมันสถิตอยู่ในใจ แต่ด้วยอำนาจวาสนาบารมี
เราถึงมีศรัทธามีความเชื่อที่ออกมาประพฤติปฏิบัติกัน แล้วถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา นี่อำนาจ
วาสนาบารมี อำนาจวาสนาบารมีเป็นความเชื่อ เป็นโอกาส ถ้าเป็นโอกาส ถ้าปฏิบัติเป็นความจริง
ขึ้นมา จากอำนาจวาสนาบารมีมันก็เป็นธรรมแล้ว พิจารณาแยกแยะของมันไปบ่อยครั้ง ถ้าโดย
ปัญญาอบรมสมาธิ โดยปัญญาวิมุตติ พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก พิจารณาเปรียบเทียบขึ้นมา มันจะ

ปล่อยนะ ปล่อยบ่อยครั้งมาก พอปล่อยบ่อยครั้ง สุขทวีปีสสโก ผู้ที่ปฏิบัติโดยปัญญาวิมุตติ นี้ สุขทวีปีสสโก สิ่งที่ทำมันจะทำต่อเนื่องกันไป มันไม่ต้องไปมีฉันทนิมิตอะไรก็แล้วแต่ ทำของเราไป

สิ่งที่เป็นปัญญามันเป็นธรรมาธุ มันเป็นสังขธรรมในหัวใจ เราดูเราเห็นของเราอยู่แล้ว พิจารณาแยกแยะไปบ่อยครั้งเข้า มันพิจารณาซ้ำแล้วมันปล่อยขนาดไหน อย่าชะล่าใจ เพราะ ขณะที่ว่าถ้าเป็นตทังคปหาน เวลาปล่อยแล้วนะ เวลามันเสื่อมนะ พอสมาธิมันเสื่อมลง ปัญญา อย่างนั้นจะเกิดไม่ได้ ปัญญาอย่างที่จะรู้เท่ารู้ทัน รู้เท่ารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ รู้ทัน ไม่ได้ เพราะกำลังมันไม่เท่ากัน

ความเร็วใจ ความเร็วของรถที่มันแตกต่างกัน ตามอย่างไรก็ไม่ทันหรอก ถ้าความเร็วของรถนะ เครื่องแตกต่างกัน กำลังแตกต่างกัน แข่งกันที่ไรก็แพ้ทุกที ถ้าจิตมันเสื่อมแล้ว กิเลสมันไวกว่า กิเลสมีกำลังมากกว่า มันชนะทุกทีแหละ แล้วเราจะทำอย่างไรละ เราก็ต้องปรับปรุงเครื่องยนต์ของเราให้มันเสมอกัน ปรับปรุง ปรับปรุงคุณภาพให้เหมือนกัน ถ้าปรับปรุงคุณภาพให้เหมือนกัน ปล่อยวางสิ่งนั้นแล้วกลับมาทำความสงบของใจให้มากขึ้น ให้กำลังของจิตมีกำลังมากขึ้น พอจิตมีกำลังมากขึ้น เครื่องยนต์เท่ากัน เครื่องยนต์บางที่มีกำลังมากกว่าด้วย

เวลาผู้ที่มีครูบาอาจารย์นะ ท่านประพฤติปฏิบัติไป ถ้าสมาธิเข้มแข็ง สมาธิแก่กล้า เวลาพิจารณาภายใน ภายจะใส ให้มันเป็นไตรลักษณ์ ให้มันพุพอง มันไม่เป็น มันไม่เป็น นี่สมาธิแก่ไปก็มี

แต่ผู้ที่ปฏิบัติเวลาปฏิบัติมันล้มลุกคลุกคลานอย่างนี้ เวลาสมาธิไม่มีกำลังขึ้นมา สิ่งใดทำแล้ว เครื่องยนต์ไม่เท่ากัน แพ้ทุกที เร่งอย่างไรก็สู้ทันไม่ได้ แต่เวลาเครื่องยนต์ เวลาเราทำสมาธิจนแก่กล้า สมาธิจนใสสะอาด มันก็เป็นไตรลักษณ์ไม่ได้เหมือนกัน จิตมันไม่พุพอง ไม่เป็นไปอย่างที่เราคิด เราพิจารณาซ้ำๆ เข้าไป ประสบการณ์อย่างนี้ต้องเป็นครูบาอาจารย์ที่ท่านผ่านมาแล้ว ถ้าประสบการณ์อย่างนี้ แต่ถ้าเราไม่มีประสบการณ์อย่างนี้ เวลาเราทำความสงบของใจเข้ามา ใจใสๆ ใจมันดี เราก็บอกว่าสมาธิเราแก่เกินไปแล้ว ใจเห็นแสงสว่างเห็นต่างๆ... ไม่ใช่ ไม่ใช่กำลัง

หรรอก มันเป็นออกรู้ จิตมันออกรู้ อะ ออกรู้ นิมิต ออกรู้ ต่างๆ สิ่งทีออกรู้ เห็นใสๆ ต่างๆ มันไปรู้ความ ใสแล้ว ถ้าจิตมันไม่รู้อ มันจะเห็นความสว่างใหม่ ถ้าจิตไม่รู้อ จะเห็นความใสนั่นใหม่ นี่มันไม่ใช่กำลัง มันไม่ใช่

แต่ถ้าสมาธิที่มันแก้แล้วขึ้นมา มันมีกำลังของมัน เวลามันไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม เห็นจนแบบมันใสไปหมด อันนั้นเพราะกำลังมันมากเกินไป มากเกินไป เราพิจารณา บ่อยครั้งเข้า พอกำลังมันมาก เราใช้จ่ายไป เคียวก็กลับมาสมดุล ถ้าคนเป็น พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก จนถึงที่สุดนะ มันปล่อยวางขนาดไหนก็พยายามกระทำต่อเนื้องๆ ความต่อเนื้อง มีอย่างเดียวเท่านั้น จิปปาภิญญา ผู้ที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่าย

แต่พวกเราถ้าปฏิบัติรู้ง่าย มันต้องสมุจเฉทปหานสิ ถ้าปฏิบัติง่ายรู้ง่าย เราก็ต้องรู้ความเป็น จริ่งขึ้นมาสิ นี่มันลุ่มลึกลุกกลุกกลานอยู่นี้ เผลอไม่ได้เลย เผลอ ถอยกรูดๆ อย่างนี้ อย่างนี้มันปฏิบัติ ง่ายรู้ง่ายได้อย่างไร อย่างของเรามันปฏิบัติยากรู้ยาก ถ้าปฏิบัติยากรู้ยาก ยากเพราะอะไร ยากเพราะ ธรรมมันอ่อนแอ กิเลสมันเข้มแข็ง ทำที่ไรก็น้อยเนื้อต่ำใจ ทำอย่างไรก็สักแต่ว่าทำ ทำอย่างไร อ่อนแอไปตลอดเลย มันยาก ยากเพราะความอ่อนแอของเรา ยากเพราะอย่างนี้ แต่ถ้าจิตใจมัน เข้มแข็ง ไม่ยาก

เวลาครูบาอาจารย์ท่านพูดถึงพระโสณะบ่อย พระโสณะเวลาเดินจงกรมจนฝ่าเท้าแตก เดินไปจนเลือด โชกเลย ทั่วๆ ที่พระโสณะเป็นลูกเศรษฐินะ ถ้าพูดถึงทางโลก เขาสมบูรณ์ทุกอย่าง พร้อมเลย ไปไหนนะ มีคนหามเสลี่ยงตลอด พระโสณะนี่ เพราะทำบางมาก เขาเป็นลูกเศรษฐินะ เขามีทุกอย่างพร้อมทางโลก ทำไมเขามีความปรารถนามาประพฤติปฏิบัติ ปรารถนาบวชเป็นพระ แล้วเดินจงกรมจนเลือดแดงไปหมดเลย ทำไมเขามีความมั่นคงขนาดนั้น ทำไมเราไม่มีความมั่นคง ขนาดนั้น ทำไมเราไม่มีความจริงใจอย่างนั้น

ถ้าเรามีความจริงใจอย่างนั้น สิ่งทีบอกว่า เวลากิเลสมันเข้มแข็ง จิตใจเราอ่อนแอ ถ้าเรามี ความเข้มแข็งอย่างนั้น กิเลสมันจะมาระรานเราไม่ได้เลย มันจะม้อออกกลดตายอย่างใดก็แล้วแต่ เราจะมี ความมั่นคงของเรา ถ้ามีความมั่นคงของเรานะ เรามีสติปัญญาแยกแยะของเรา ทำของเรา ทำ

ของเรา เราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาได้มากน้อยขนาดไหน นั่นคือความเพียรของเราทั้งนั้น สัตว์โลกจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร ความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะ แต่เป็นสัมมา ถ้าสัมมาสมาธิ ความเพียรชอบ งานชอบ ถ้ามันชอบธรรมของมัน พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก ให้ขยันหมั่นเพียร อย่า! อย่าชะล่าใจ ทำด้วยความมูมานะ ทำด้วยความเข้มแข็ง ทำด้วยความเป็นจริง ถ้าปล่อยวางขนาดไหนก็ทำต่อเรื่อยๆ เพราะเป้าหมายมันยังตอบเราไม่ได้ เรายังไม่ถึงเป้าหมายนั้น สิ่งที่มีมันจะตอบกับหัวใจนี้คือเวลา มันสมุจเฉทปหาน เวลา มันขาดนะ คั่นหาอย่างใดมันก็ไม่มี เพราะมันขาด

แต่เราบอกว่ามันขาด นี่ธรรมะลักไก่ มันก็จะพูดอย่างนั้น พูดอย่างนั้นทุกที ทุกคนจะเข้าข้างตัวเอง จะเข้าข้างตัวเองว่าเราปฏิบัติแล้ว ถ้ามันยังมีความสงสัย มันยังไม่ถึงที่สุด มันมีของมันนะ แต่เพราะความอ่อนด้อยของเรา ประสบการณ์ของเรา ความอ่อนด้อยของเรา แต่ถ้ามันมีความเข้มแข็งของเราละ เรามีกบีนของเราไป เราขยันหมั่นเพียรของเราไป ซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ เวลา มันขาด นี้ออกุปปธรรม จะปฏิบัติช่องทางไหนก็แล้วแต่ เวลา มันขาดนะ จะเป็นปัญญาวิมุตติ เจโตวิมุตติก็แล้วแต่ มันขาดเหมือนกัน เพราะอริยสัจมันมีหนึ่งเดียวไง ถ้ามันขาดเหมือนกัน เพียงแต่จริตนิสัยของคน มีความเพียรของคน มันแตกต่างกันหลากหลายกัน แต่แตกต่างกันหลากหลายกัน เราก็ต้องทำ เพราะทำให้มันตรงกับจริตเรา ทำให้ตรงกับความทุกข์ความยากในใจของเรา ถ้ามันตรงกับความทุกข์ความยากในใจของเรา ให้มันได้รับรสของธรรม ได้รับรสของอกุปปธรรมตามที่ครูบาอาจารย์ท่านบอกท่านสอนขึ้นมา แล้วเอารสชาติอันนี้ เอาประสบการณ์อันนี้เทียบเคียง จริงหรือไม่จริง มันเป็นจริงหรือไม่จริง มันเป็นความสุขขนาดไหน มันปล่อยวางแล้วมันรื่นเริงขนาดไหน

เวลาทำสมาธินะ เวลาสมาธิดีๆ เวลาเดินไปตัวมันเบาขนาดไหน เวลาปฏิบัติไป เวลา มันปล่อยวางแต่ละหนแต่ละคราว มันมีความรื่นเริง มันมีความกระหึ่มขี้มยองของใจ มันมีความว่าเราก็มีโอกาสของเรา เราปฏิบัติไปแล้ว พระสมัยพุทธกาลท่านก็ปฏิบัติกันแบบนี้ เราปฏิบัติเดี๋ยวนี้เราก็ได้รสชาติอย่างนั้นเหมือนกัน มันกระหึ่มขี้มยองไปตลอดนะเวลาปฏิบัติ เวลาที่มีความสุขนะ แต่เวลาความทุกข์ ก็เลสมันชี้หัวเอา มันก็ลุ่มลูกคลุกคลานของมันไป นี่เวลาจิตมันเสื่อมมันก็ลุ่มลูกคลุกคลานของมันไป

แต่เวลามันเป็นธรรมขึ้นมาในหัวใจนะ มีสมาธิขึ้นมาก็แหม! มันมีความสุขความสงบ แต่ความสุขอย่างนี้ เวลามันเสื่อมแล้วมันเปรียบเทียบนะ เวลาคนเคยสุข เวลามันทุกข์มันก็ทุกข์มากๆ จิตใจเวลาเราปฏิบัติของเราจิตสงบแล้วเราใช้ปัญญาของเรา ปัญญามันก้าวเดินไปแล้ว มันพิจารณาของมันไปแล้วมันปล่อยวางของมัน มันยังมีความสุขมากเข้าไปใหญ่เลย นี่ความสุขมาก อ้อ! จิตมันพัฒนาขึ้นมาอย่างนี้ เวลาเกิดปัญญาขึ้นมา ปัญญาภาวนามยปัญญา มันไม่ใช่โลกียปัญญา โลภียปัญญาเราก็ได้ผ่านมาแล้ว ถ้าคนไม่ผ่านโลกียปัญญามา มันก็จะไม่ถึงโลกุตตรปัญญา เวลาโลกุตตรปัญญา ปัญญามันปล่อยวางอย่างนี้

ถ้ามันประมาท มันไม่ดูแลรักษา เวลามันเสื่อมลงไปมันก็ยิ่งทุกข์เหมือนกัน เวลามันสุข มันก็สุขมากๆ นะ แล้วเวลามันสุขมากๆ เวลามันเสื่อมแล้ว มันทุกข์แล้ว บางคนพยายามขึ้นมาไม่ได้ อย่างนี้อีก ถ้าไม่ได้ อย่างนี้เพราะอะไรละ ไม่ได้ อย่างนี้เพราะบุญกุศล นี่ไง ที่เราทำบุญๆ กันอยู่นี้ เวลาทำบุญ เราทำบุญ เรามีจิตที่เป็นธรรมต่อผู้อื่น เรามีน้ำใจกับคนอื่น ใครเขาจะมา เราหลีกเลี่ยงให้ นี่บุญทั้งนั้นนะ เราไม่ต้องไปแสวงหาบุญว่าจะต้องทำ ถึงเวลาแล้วต้องทำบุญกุศลมหาศาล แล้วเราปฏิบัติต่อไป มันก็ไปติดตรงนั้นไง

บุญมันก็อยู่ที่เจตนาที่ดีของเรานี้แหละ เจตนาที่ดี ทำที่ดี มันก็บุญของเราแล้ว ถ้าบุญมันเกิดขึ้นมาอย่างนี้ เวลามันจะภาวนาขึ้นมา จิตใจมันอ่อน อ่อนควรแก่การงาน แล้วเวลาทำความสงบของใจ ใจมันเป็นสมาธิ ถ้าจิตมันไม่ตั้งมั่น จิตมันไม่ควรแก่การงาน มันจะออกใช้ปัญญาอย่างไร งานคืออย่างไร

งานทางโลก คุณงานทางโลกก็อาบเหงื่อต่างน้ำมาเพื่อหาที่พึ่งอาศัย งานทางธรรมก็ประพฤติปฏิบัติธรรม เวลาปฏิบัติ เวลาใช้ปัญญาขึ้นมา เวลางานทางโลก งานโลกียปัญญา มันก็งานทางโลก งานทางโลกคิดโดยวิทยาศาสตร์ คิดโดยจิตมันคิด คิดโดยธรรมชาติที่จิตคิดอยู่ นี่โลกๆ เพราะจิตมันยังไม่ปล่อยสัญญาอารมณ์เข้ามา ถ้ามันปล่อยสัญญาอารมณ์เข้ามา ปล่อยสัญญาอารมณ์ ปล่อยอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาถึงเป็นตัวมัน ถ้ามันมีสติมีปัญญา ออกฝึกหัดใช้ปัญญา เพราะปัญญาออกได้ นี่ไง นี่โลกุตตรปัญญา ปัญญาที่มันแตกต่างกัน

คนที่ไม่ปฏิบัติมันจะรู้ได้อย่างไร คนที่ไม่เคยมีประสบการณ์มันจะรู้ได้อย่างไร แต่ถ้าจิตมันมีประสบการณ์อย่างนี้ มันเห็นชัดเจนอย่างนี้ ถ้ามันชัดเจนอย่างนี้มันถึงรู้ อ้อ! โลกีย์ปัญญา เราผ่านมาแล้ว เราถึงปฏิบัติจนเกิดเป็นโลกุตตรปัญญา แล้วโลกุตตรปัญญา เวลามันปล่อยวางแล้ว มันปล่อยวาง โอ๊ย! มันมีความสุข มันมีความรื่นเริง สิ่งที่ไม่เคยมีไม่เคยเป็น มันเป็นกับใจขึ้นมาแล้ว สิ่งที่ไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น มันก็เป็นขึ้นมาในใจของเรา โอ๊ย! ใจทำไมมันเป็นได้ขนาดนี้ เป็นได้ขนาดนี้...นี่ธรรมะยังลึกไก่ออยู่นะ ถ้าธรรมะลึกไก่อมันไม่ใช่ธรรมะของเราละ

พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ เวลาสมุจเฉตปหานชาติ พับ! ธรรมะที่แท้จริง ไม่ใช่ลึกไก่อใครมา ไม่ใช่สวมรอยใคร ไม่ได้ยึดครองธรรมะของคนอื่นมาเป็นของเรา มันเป็นขึ้นมาจากใจดวงนั้น เห็นใหม่ เวลาปฏิบัติขึ้นมา ใจดวงใดก็แล้วแต่จะต้องปฏิบัติขึ้นมาจากใจดวงนั้น ความกระทบกระทั่งเอื้อกัน สังคม สิ่งที่เกิดขึ้นมา มันเกิดจากภายนอกทั้งนั้น

แต่ถ้าเราจะปฏิบัติ เราดูแลหัวใจของเราขึ้นมา แล้วหัวใจขึ้นมา ใจดวงหนึ่ง ใจดวงหนึ่งนะ ใจดวงนี้เวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะมา แล้วปัจจุบันนี้เกิดมาเป็นชาวพุทธพบพระพุทธศาสนา ผู้บวชพระก็ได้ออกมาบวชพระ ผู้ที่ออกประพฤติปฏิบัติ เราก็ได้ออกมาประพฤติปฏิบัติ เพราะเราเห็นคุณค่าของมัน ฉะนั้น พอใจดวงหนึ่งเวลาปฏิบัติขึ้นมาก็จากใจดวงนั้นเท่านั้น ตา หู ลิ้น จมูก กาย ใจนั้นไปกระทบ อายตนะส่งไปข้างนอก เวลาหลับตา ปิดหู ปิดจมูก ปิดลิ้น ปิดต่างๆ เปิดแต่หัวใจไว้ มันก็จะปฏิบัติในใจดวงนั้น

ใจดวงนั้นลุ่มลึกกลุกกลานมา ใจดวงนั้นอาบเหงื่อต่างน้ำแบกหามา ให้สงสารใจดวงนี้ อย่าไปเอาพิษภัยจากข้างนอกมาให้มารกรุงรังกับใจดวงนี้มากเกินไป ใจดวงนี้เวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะก็ภพก็ชาติมา อดีตชาติต่างๆ มันสะสมจนเป็นจริตเป็นนิสัย มันมีพิษมีภัยอยู่ในตัวมันอยู่แล้ว มันมีอวิชชาอยู่ มีพิษมีภัย เรารู้ตัวเองว่าจิตใจของเรามีพิษมีภัยในใจของเรา เราจะมาประพฤติปฏิบัติเพื่อจะล้างพิษล้างภัยในใจของเรา ทำไมเราต้องเอาตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไปกว้านเอาพิษจากในปัจจุบันนี้มาทับถมมันอีกล่ะ

เห็นไหม เวลาออกปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ท่านออกปฏิบัติไปอยู่ป่าอยู่เขาอยู่องค์เดียว อยู่ผู้เดียว ก็เพื่อจะปิดตา หู จมูก ลิ่น กาย ใจ ไม่ให้กระทบ ไม่เอายาพิษในปัจจุบันนี้มาทับถมมันอีก เพราะยาพิษจากอดีต ยาพิษจากที่มันสะสมมาในใจของเรา มันก็มีมากพอที่เราจะกำจัดล้างมันได้ยากทุกทีมาตลอดแล้ว สิ่งที่อยู่ในใจเรามันเป็นพิษเป็นภัยที่มันล้างออกได้แสนทุกข์แสนยาก เพราะมันเป็นอวิชชา มันเป็นกิเลสตัดหาความทะยานอยากยึดครองหัวใจ มันทุกข์มันยากขนาดนี้แล้ว

ฉะนั้น จิตใจที่เราจะประพฤติปฏิบัติ ก็รักษาดูแลแต่ใจของเรา เพียงแต่สังคมอยู่ด้วยกัน มีสติมีปัญญา มีสติปัญญาขบยั้งไว้ สิ่งนั้นมันเป็นอย่างนั้น ใครทำอย่างไร เขาต้องได้อย่างนั้น ใครทำความผิดความพลาดอย่างไร กรรมย่อมให้ผลแก่ผู้ที่ประกอบกรรมนั้น กรรมต้องให้ผลผู้ที่ทำกรรมดีกรรมชั่วนั้น ทำความดีต้องได้ดี ทำความชั่วต้องได้ชั่ว ตามแต่ผลกรรมอันนั้น

แต่ของเรา เราเป็นนักประพฤติปฏิบัติ เราเป็นผู้ที่ปฏิบัติ เราอยากได้การกระทำของจิต อยากได้การกระทำ อย่างเช่นวิตกวิจารณ์ระลึกพุทธโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันเป็นการกระทำของจิต จิตมันกระทำโดยตัวของมันเอง จิตมันกระทำของมันเพื่อความสงบสุขในตัวของมันเอง เวลาจิตสงบแล้วออกฝึกหัดใช้ปัญญา

โลกุตตรปัญญาเกิดจากจิตดวงนี้ จิตดวงนี้ได้พิจารณาแยกแยะธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ จิตดวงนี้ได้แยกแยะพิจารณาของมัน นี่เป็นงานของจิตดวงนี้ จิตดวงนี้พิจารณาแยกแยะขึ้นมา เกิดมรรค เกิดเป็นความเพียรชอบ งานชอบ ตามความเป็นจริงของจิตดวงนี้ จิตดวงนี้ได้สำรอกได้คายกิเลสออกไปจากจิตดวงนี้ เห็นไหม งานแท้ๆ มันอยู่ที่ใจของเรา มันอยู่ที่จิตของเรา ให้มันเกิดขึ้นมาตามความเป็นจริงในใจของเรา มันจะสมกับความรู้ที่เราประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงใจ

ฉะนั้น เราเกิดมามีโอกาส มีอำนาจวาสนาอยู่แล้ว ถ้ามีโอกาส มีอำนาจวาสนาอยู่แล้วนะ สิ่งใด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกมนุษย์ที่เกิดมามีเวรมีกรรมมาด้วยกัน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนอดีตชาติไป บุพเพนิวาสานุสติญาณ ไม่มีต้น ไม่มีปลาย ฉะนั้น จิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมาเป็นพระโพธิสัตว์ แล้วจิตของเราละ จิต

ของเรา จิตวิญญาณของเรามันก็เหมือนกัน ถ้าจิตวิญญาณของเราก็เหมือนกัน ถ้าย้อนอดีตชาติไป มันก็ไม่มีต้น ไม่มีปลาย

แต่ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า ผู้ใดที่ระลึกอดีตชาติได้ร้อยชาติ พันชาติ หมื่นชาติ แสนชาติ ห้าชาติ สามชาติ อยู่ที่อำนาจวาสนาของคน คนเราระลึกอดีตชาติไปได้มาก ได้น้อยเพราะอยู่ที่กำลังของใจได้มากได้น้อย แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดามีกำลังสูงสุด ย้อนอดีตชาติไปไม่มีที่สิ้นสุด แล้วจิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับจิตของเรามันแตกต่างกันตรงไหน

ถ้ามันไม่แตกต่างกันตรงไหน มันก็เวียนตายเวียนเกิดมาเหมือนกัน มันก็ไม่มีต้น ไม่มีปลายมาเหมือนกัน ที่นี้ไม่มีต้น ไม่มีปลายเหมือนกัน มันก็มีสิ่งที่สร้างสมมาเหมือนกัน ถ้าสร้างสมมาเหมือนกัน แต่ในปัจจุบันนี้ เราเอาปัจจุบัน เอาปัจจุบัน เพราะเรามีหลักชัย เรามีสติมีปัญหา เรามีหลักชัยของเรา ถ้ามีหลักชัยของเรา เพราะมีเป้าหมาย

อธิษฐานบารมีคือเป้าหมาย บารมี ๑๐ ทศขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บารมี ๑๐ ทศเต็ม ถึงได้มาตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเป็นสาวกสาวกนะ เรามีเป้าหมาย มีเป้าหมายคืออธิษฐานบารมี ถ้ามีเป้าหมายแล้ว เราจะต้องประพฤติปฏิบัติเข้าสู่เป้าหมายนั้น ในการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามีเป้าหมาย มีอธิษฐานบารมี อธิษฐานคือเป้าหมาย แต่เราไม่ขวนขวาย เราไม่ขวนขวาย ไม่มีการกระทำ ไม่มีความเพียรชอบ งานชอบ ขวนขวายเข้าไป มันจะเข้าสู่เป้าหมายได้อย่างไร

ฉะนั้น เวลาเราทำของเรา เราจะดูแลใจของเรา เอาใจของเราเป็นที่ตั้ง แล้วรักษา สิ่งข้างนอกนะ ถ้ากิเลสหายๆ คือช็อคช็อคใจ ไม่ชอบสิ่งใดเลย นั่นกิเลสหายๆ มันจะตายต่อเมื่อมีขันติธรรม กิเลสหายๆ อย่างนี้ ถ้ามีขันติธรรม กิเลสหายๆ อย่างนี้เกิดไม่ได้ เวลาช็อคช็อคใจสิ่งต่างๆ นี่กิเลสหายๆ ถ้าเราข่มกิเลสหายๆ อย่างนี้ได้ แล้วเรามีสติมีปัญหาขึ้นมา เราทำความสงบของใจเราได้

แล้วถ้าใจมันสงบเข้ามาแล้ว พอใจมันสงบขึ้นมา ย้อนไปสิ่งที่กิเลสหายๆ มันจะเห็นโทษของมันเลยว่า ถ้าขาดสติ เราจะไหลไปตามมัน แต่เพราะมีสติ เราถึงข่มได้ด้วยขันติธรรม ขันติคือความอดทน แล้วเกิดมีสติมีปัญหาแยกแยะขึ้นมา เห็นใหม่ มันก็เท่านั้นเอง แค่เราเข้าใจผิดเข้าใจถูกเท่านั้น ถ้าใจเราเข้าใจ เราแยกแยะได้ ผิดถูกแค่นี้ มันปล่อยวาง แค่นี้! แต่ถ้ามันไม่มีสติปัญญา แค่นี้ มันเหยียบย่ำ มันเหยียบย่ำใจดวงนี้จนล้มลุกคลุกคลาน

แต่ถ้ามีสติมีปัญหา ครูบาอาจารย์ท่านเห็นตรงนี้ท่านถึงพยายามดูแลรักษา รักษาใจของท่านให้เป็นแบบอย่าง แล้วเราก็รักษาใจของเราเป็นแบบอย่าง แล้วเราพยายามประพฤติปฏิบัติให้ใจของเราเข้าสู่สัจจะ เข้าสู่อริยมรรค เข้าสู่ความจริง ให้ใจเรามีคุณธรรมในหัวใจ สำรอกคายกิเลสออกไปให้เป็นความจริง

ในสมัยพุทธกาล เราอ่านพระไตรปิฎกกัน เราก็อยากเป็นอภิกษุอย่างนั้น แต่ถ้าเราปฏิบัติขึ้นมา มันก็เป็นมันก็รู้อย่างนั้น เพราะทุกขสมัยพุทธกาลกับสมัยนี้เหมือนกัน แล้วทุกขในอนาคต เวลาพระศรีอริยเมตไตรยจะมาตรัสรู้ธรรมข้างหน้าก็มาตรัสรู้จากอริยสัจนี้เหมือนกัน เราทำ เห็นใหม่ ไม่มีกาลไม่มีเวลา โอปนยโก เรียกร้องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม มาดูความเจริญรุ่งเรืองในใจของเรา ถ้าเรามีสติปัญญานะ แต่ถ้าเราอ่อนแอ กิเลสมันจะเหยียบย่ำเอา แล้วเราจะทุกข์จะยากตลอดไป ฉะนั้น เรามีสติมีปัญหา เราจะต้องดูแลใจเราเพื่อประโยชน์กับเราเอง